

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

1998

Dana Zajíčková

29. května 1998

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Obor: Podniková ekonomika

BANKOVNÍ ÚČETNICTVÍ V PODMÍNKÁCH ČESKÉ SPOŘITELNY A.S.

BP - PE - KFÚ - 98111

Dana Zajíčková

Vedoucí práce: Ing. Helena Jáčová, KFÚ

Konzultant: Ing. Jana Kabelková, náměstek ředitele okresní pobočky ČS, a.s.
v Jablonci nad Nisou

Počet stran: 39

Počet příloh: 8

29. května 1998

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1997/98

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Danu Z a j í š k o v o u

obor č. 6268 - 7 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 172/1990 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto bakalářskou práci:

Název tématu:

Bankovní účetnictví v podmínkách
České spořitelny a.s.

Zásady pro vypracování:

1. Charakteristika České spořitelny a.s.
2. Zásady bankovního účetnictví.
3. Porovnání s finančním účetnictvím.
4. Specifika bankovního účetnictví.

Obsah

ÚVOD	8
1. POSTAVENÍ ČESKÉ SPOŘITELNY A.S. V BANKOVNÍM SEKTORU ČR	9
1.1. HISTORIE SPOŘITELNICTVÍ	9
1.2. ORGANIZACE ČESKÉ SPOŘITELNY, A.S.	11
1.3. BANKOVNÍ SEKTOR V ROCE 1997	12
2. ZÁSADY VEDENÍ BANKOVNÍHO ÚČETNICTVÍ	16
2.1. VYMEZENÍ PRÁVNÍHO RÁMCE	16
2.2. OBECNÁ USTANOVENÍ	18
2.3. SYSTÉM ÚČETNICTVÍ V OKRESNÍ POBOČCE V JABLONCI N.N.	25
2.4. TECHNOLOGICKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM PRO ZPRACOVÁNÍ ÚČETNICTVÍ	26
3. ZÁKLADNÍ ROZDÍLY MEZI BANKOVNÍM A PODNIKOVÝM ÚČETNICTVÍM	30
3.1. ÚČTOVÁ TŘÍDA 1 - ÚČTY POKLADNÍCH A MEZIBANKOVNÍCH OPERACÍ	30
3.2. ÚČTOVÁ TŘÍDA 2 - ÚČTY KLIENTŮ	34
3.3. ÚČTOVÁ TŘÍDA 3 - OSTATNÍ POHLEDÁVKY A ZÁVAZKY A PŘECHODNÉ ÚČTY	35
3.4. ÚČTOVÁ TŘÍDA 4 - NEHMOTNÝ, HMOTNÝ A OSTATNÍ FINANČNÍ MAJETEK	39
3.5. ÚČTOVÁ TŘÍDA 5 - KAPITÁLOVÉ ÚČTY, DLOUHODOBÉ ZÁVAZKY A ZÁVĚRKOVÉ ÚČTY	42
3.6. ÚČTOVÁ TŘÍDA 6 - NÁKLADY	43
3.7. ÚČTOVÁ TŘÍDA 7 - VÝNOSY	43
3.8. ÚČTOVÁ TŘÍDA 9 - PODROZVAHOVÉ ÚČTY	44
ZÁVĚR	46
SEZNAM PŘÍLOH	49

Seznam použitých zkratek

AE	- analytická evidence
apod.	- a podobně
atd.	- a tak dále
a.s.	- akciová společnost
BÚ	- běžný účet
č.	- číslo
čj.	- číslo jednací
ČNB	- Česká národní banka
ČNR	- Česká národní rada
ČR	- Česká republika
ČS	- Česká spořitelna
ČSOB	- Československá obchodní banka
DHP	- daň z přidané hodnoty
IPB	- Investiční a poštovní banka
KB	- Komerční banka
Kč	- Korun českých
např.	- například
OP	- okresní pobočka
pozn.	- poznámka
Sb.	- Sbírky
tab.	- tabulka
tj.	- to jest
tzn.	- to znamená
tzv.	- tak zvaný
tř.	- třída

Úvod

V září 1997 jsem absolvovala řízenou praxi v České spořitelně, a.s., okresní pobočce v Jablonci nad Nisou. Z hlediska vnitřní organizační struktury spadalo mé pracovní místo do působnosti úseku provozní a finanční účtárny. Náplní mé práce byla asistenční činnost a účast na správě a vedení bankovního účetnictví, do něhož vstupují veškeré bankovní operace, zachycující změny hospodářských prostředků. Získané zkušenosti a poznatky se staly základním kritériem při výběru tématu.

Předmětem této bakalářské práce je užší pohled na klasifikaci bankovního účetnictví. Práce si klade za cíl přiblížit a nastínit hlavní rysy koncepce, poukázat na samotný princip vedení účtů závazků a pohledávek, vysvětlit a upozornit na odlišnosti a specifikovat základní rozdíly, které se vyskytují v oblasti bankovního a podnikového účetnictví. Vše se pokusím doložit vhodnými přílohami, tabulkami či dostupnými účetními doklady.

Bakalářská práce je rozčleněna do tří tematicky ucelených částí (pomineme-li Úvod a Závěr). První nabízí komplexní pohled do **historického vývoje České spořitelny**, který je poznamenán četnými změnami nejen v důsledku samotného vývoje a rozrůstání peněžních ústavů, ale významnou úlohu zde hrají též politické a hospodářské události, jež jsou spojeny s děním v českých zemích. Druhý tematický blok se zabývá výkladem konstrukce **vedení bankovního účetnictví**. Celou problematiku uvozují obecně závazné právní a jiné předpisy, které jsou považovány za zásadní klíčové pojmy zajišťující věcné a logické souvislosti. Třetí část se soustřeďuje na specifikaci základních **rozdílů mezi bankovním a podnikovým účetnictvím**. Snahou zde není taxativní vyjmenování všech rozdílů, nýbrž vytvoření určitého přehledu, který by názorně poukázal na zásadní difference a zvláštnosti, jež nabízí tato problematika účetnictví.

1. Postavení České spořitelny a.s. v bankovním sektoru ČR

1.1. HISTORIE SPOŘITELNICTVÍ

Česká spořitelna, a.s. je peněžním ústavem s dlouholetou tradicí. Její činnost navazuje na působení spořitel a záložen, tzv. lidových peněžních ústavů, které v českých zemích vznikaly od 20. let 19. století. V počátcích svého působení byly spořitelny zřizovány spolky nebo obcemi podle rakouského spořitelního regulativu z roku 1844, který platil více než 70 let.

První spořitelnou byla feudální spořitelna na panství na Smečně. Byla založena v roce 1821 podle vzoru rakouských spořitel a půjčoven. Základy českého spořitelnictví klade však naše historická literatura až do roku 1825. V této době byla v Praze zřízena „**Schraňovací pokladnice pro hlavní město Prahu a pro Čechy**“ - nejstarší právní předchůdce dnešní České spořitelny. Postupným časovým vývojem dostal tento peněžní ústav název „Spořitelna česká“. Spořitelna jako taková nebyla koncipována jako zisková instituce, měla plnit zejména sociální a charitativní úlohu. Její význam byl mimo jiné vyjádřen i tím, že úřadovna spořitelny sídlila v budově Zemského sněmu - v dnešním Parlamentu České republiky.

Rozvoj spořitel v rakouské monarchii nebyl v první polovině 19. století nijak výrazný. Zákon o spořitelnách z roku 1844 jim striktně určoval pouze roli strážce svěřených peněz a jejich aktivní obchody, tedy i úvěrovou činnost, omezil na minimum. Spořitelny sice získaly pověst naprosto bezpečné instituce, české střední vrstvy však měly v polovině 19. století o úvěry eminentní zájem - bez nich se dalo těžko uvažovat o hospodářském vzestupu. Proto vyvstala nutnost zřídit instituci, která by poskytovala především úvěry.

V roce 1852 byla otevřena první moravská spořitelna v Brně. Dále pak následoval v roce 1857 vznik spořitelny v Plzni, v roce 1858 ve Vlašimi, Písku a Liberci. Do konce 19. století se na území České republiky rozvinula hustá a spleťtá síť lidových peněžních ústavů. Finanční potřeby živnostníků řešily zejména občanské a živnostenské záložny, které začaly velmi záhy

prosperovat. Tyto ústavy založily v roce 1868 první českou banku - **Živnostenskou banku**. Vedle toho na vesnici postupně vznikaly vesnické úvěrové ústavy, tzv. reiffeisenky a kampeličky.

Důležité postavení mezi spořitelny si počátkem 20. století získala Městská spořitelna Pražská, která zahájila svoji činnost v roce 1875. Výraznou změnu struktury peněžního trhu, která byla počátkem 20. století prakticky dotvořena, přinesl až konec I. světové války. Nejdůležitějším úkolem po vzniku samostatného Československa se v roce 1919 stala měnová reforma, na jejímž úspěšném průběhu se podílely především spořitelny. Za „zlatou éru“ československého spořitelnictví lze pokládat 20. léta. Právní předchůdci spořitelny hráli významnou roli při vytváření moderního bankovníctví na Slovensku a Podkarpatské Rusi, podíleli se na financování výstavby levných a kvalitních bytů pro chudší vrstvy. Československé spořitelny v této době navazovaly též mezinárodní styky; v roce 1924 se zúčastnily I. mezinárodního sjezdu spořitel v Miláně. Rozsah sítě lidových peněžních domů a jejich bankovní činnost se v období mezi dvěma světovými válkami výrazně zvětšovala. V roce 1935 rozvíjelo svoji činnost 356 spořitel, 174 hospodářských záložen, 2052 občanských a živnostenských záložen a 4376 kampeliček. Od srpna 1948 působily v tehdejší Československu na základě zákona o organizaci peněžnictví:

- ⇒ okresní spořitelny a záložny v sídle okresu,
- ⇒ spořitelny a záložny v ostatních městech okresu,
- ⇒ kampeličky.

V průběhu vývoje si spořitelny a záložny v podstatě rozdělily sféry vlivu s bankami. Banky se zaměřily na velké peněžní obchody, kdežto spořitelny a záložny uspokojovaly širokou škálu klientů - občany, drobné a střední střadatele, živnostníky a samosprávy měst a obcí - především zajišťováním úvěrů a půjček, a samozřejmě též sběrem úspor. Nelze opomenout i jejich pozitivní zásahy do veřejného života a příspěvky na plánovaný rozvoj obcí.

Během okupace došlo k násilnému slučování peněžních ústavů - po skončení II. světové války tak vznikla potřeba obnovit peněžní síť. Postupná stabilizace peněžnictví byla přerušena únorovými událostmi roku 1948; instituce působící na veřejnoprávním nebo družstevním základě byly zestátněny. Roku 1953 došlo k vytvoření soustavy státních spořitel, které se o 14 let později sloučily v jeden peněžní ústav. Okresní spořitelny a záložny se přeměnily na

státní spořitelny. Kampeličky se sloučily se státní spořitelnou a staly se jejími pobočkami nebo jednatelstvími. V souvislosti s federativním uspořádáním Československa vznikly v roce 1968 dva samostatné subjekty - Česká státní spořitelna a Slovenská státní spořitelna.

Od 1.6. 1981 nabyl platnosti nový organizační řád České státní spořitelny, který určoval základní organizační složky tohoto ústavu:

- ⇒ generální ředitelství v Praze,
- ⇒ oblastní závody v Praze, Kolíně, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Brně a Ostravě,
- ⇒ závody zvláštních provozů v Praze a výpočetní techniky v Praze.

Významným mezníkem v historii českého spořitelnictví byl rok 1991, ve kterém byla dne 30.12.1991 zapsána do obchodního rejstříku nová **akciová společnost - Česká spořitelna, a.s.** Byla založena podle platných právních předpisů na základě schváleného projektu, jehož součástí byl, mimo veškerých základních informací, podnikatelský záměr a stanovy akciové společnosti.

Podle zákona č. 92/1991 Sb. založila Česká spořitelna, a.s. na konci roku 1992 dvě dceřinné společnosti - **Stavební privatizační společnost, a.s. a Spořitelní investiční společnost, a.s.** V roce 1994 byla založena **ČS- Stavební spořitelna, a.s.**

Česká spořitelna, a.s. se postupnou transformací změnila v univerzální spořitelní banku, která poskytuje široký komplex moderních bankovních služeb.

V současné době se Česká spořitelna, a.s. řadí mezi univerzální banky s plnou devizovou licenci, se státní majetkovou účastí a s oprávněním vydávat hypoteční zástavní listy.

1.2. ORGANIZACE ČESKÉ SPOŘITELNY, A.S.

Statutárním orgánem spořitelny je osmičlenné **představenstvo**, které nese hlavní odpovědnost za stanovení úvěrové strategie. Představenstvo volí předsedu, jemuž přísluší titul generální ředitel a místopředsedu, který je titulován jako náměstek generálního ředitele. Ostatní členové používají titul náměstek generálního ředitele nebo vrchní ředitel. Nejvyšším orgánem společnosti je **valná hromada** akcionářů, která rozhoduje o všech záležitostech společnosti,

není-li zákonem stanoveno jinak. Zájmy akcionářů zastupuje **dozorčí rada**, která dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti. Dozorčí rada se skládá z jedenácti členů, jejichž volební období trvá tři roky.

Spořitelna zajišťuje svoji činnost prostřednictvím soustavy organizačních složek a organizačních jednotek. Vrcholnou organizační složkou je centrála ČS, a.s. sídlící v Praze, která se člení na odborné divize. Další složku tvoří regionální divize centrály. Těchto regionálních divizí je osm a jsou zastoupeny v Praze, Kolíně, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Pardubicích, Brně a Ostravě. Výše zmíněné regionální divize mají funkci kontrolního prvku. Základními výkonnými složkami jsou okresní pobočky, které provádějí veškeré transakce a bankovní produkty. Okresní pobočky se skládají z ústředen (76), dále z poboček, kterých je v současné době 1030 a z filiálek, jejichž počet se pohybuje kolem jednoho tisíce. Ústředna okresní pobočky nabízí služby v oblasti vkladových produktů; jedná se například o vkladní knížky či spořitelní vklady, v oblasti platebního styku spravuje běžné, devizové a spořicí účty, poskytuje úvěry právnickým i fyzickým osobám, zprostředkovává nákup a prodej cenných papírů, poskytuje služby dceřinným společnostem - ČS- Stavební spořitelna, Spořitelní penzijní fond, Spořitelní investiční společnost, zajišťuje noční trezor a bezpečnostní schránky, apod. Filiálky mohou provádět pouze poradenskou a vkladovou činnost. Pobočky tvoří tři následující typy: P1, P2 a P3. Rozdíl mezi nimi je opět dán jejich volností a neomezeností v oblasti bankovních obchodů a služeb. Pobočka P1 může vytvářet všechny produkty jako ústředna, P2 je částečně omezena tím, že neposkytuje úvěry právnickým osobám a P3 nezprostředkovává vůbec úvěrovou činnost.

1.3. BANKOVNÍ SEKTOR V ROCE 1997

Český bankovní sektor vstoupil do roku 1997 významně okleštěn a zároveň ozdraven. Klíčový byl v tomto ohledu rok 1996, na jehož počátku vyhlásila Česká národní banka konsolidační program. V jeho rámci přišla s požadavkem vytvořit dostatečné rezervy podle požadavků auditora, dosáhnout minimálního limitu kapitálové přiměřenosti, zlepšit kvalitu úvěrového portfolia, řízení banky a zvýšení výnosnosti. Pokud se toto bankám nepodařilo, byly nuceny snížit své základní jmění, změnit akcionáře, u některých z nich uplatnil bankovní dohled nucenou správu (např. COOP Banka, Podnikatelská banka, Agrobanka Praha, Velkomoravská

banka). Poslední a krajní variantou bylo odebrání bankovní licence (např. Ekoagrobanka, Evrobanka, Kreditní banka Plzeň, AB Banka, Banka Bohemia a další). Bankovní trh muselo opustit několik peněžních ústavů, další banky přijaly ozdravné programy, navýšily základní jmění, změnily vlastníky a management atd.

Ukončení činnosti některých ústavů zaznamenalo očistu sektoru od slabých bank, neschopných najít své místo na trhu a zároveň generovat dostatek prostředků na pokrytí špatných úvěrů rezervami. Oběťmi svých vlastních potíží se staly malé peněžní ústavy, které se snažily konkurovat velkým bankám. Všechny bankovní krachy mají jednu společnou příčinu - špatné úvěry. Jedním z důvodů špatných úvěrů jsou podvodné aktivity akcionářů či managementu. Mnohé banky byly založeny pouze za tím účelem, aby poskytly akcionářům úvěry na jejich další, s bankou nesouvisející aktivity. Na svět tak přišel dnes velmi rozšířený termín „tunelování“. Nebylo přitom výjimkou, že na samo založení banky respektive její akciový kapitál si akcionáři rovněž vypůjčili.

Do hospodaření bankovního sektoru loni zasáhly nové fenomény. Především šlo o započatou květnovou měnovou krizi, která v následujících letních měsících zvedla cenu peněz na několiknásobek a naopak srazila kurzy pevně úročených cenných papírů.

Velké banky v loňském roce zintenzívnily úsilí o snížení nákladů a zvýšení efektivnosti. Komerční banka a Česká spořitelna loni snížily počet svých zaměstnanců o několik stovek, zredukovaly také některá nadbytečná obchodní místa. Největším problémem českého bankovníctví loni zůstalo vysoké procento klasifikovaných úvěrů. Pro ilustraci - v květnu dosáhl objem těchto půjček 358 miliard korun, což znamenalo 32procentní podíl na celkovém objemu poskytnutých úvěrů.

Řada bank v roce 1997 pokročila ve svém technologickém a kvalifikačním vybavení a v rozšíření nabídky produktů (rozšíření nabídky platebních karet, nabídky ucelenějších „klientských“ balíků finančních služeb, širší rejstřík aktivit na trhu finančních derivátů atd.). Banky tak usilují o překonání dosavadního stavu přílišné závislosti na bilančních obchodech a dosud slabší orientace na mimobilanční obchody (na bilanci výnosů se mimobilanční obchody podílejí zhruba 20%) a spolu s tím i na zvýšení své angažovanosti na mezinárodních

tržích. Pokroku bylo docíleno v hladším fungování platebního styku i v určitém zlepšení kvality obchodních bank na kapitálovém trhu.

1.3.1. Rating českých bank

V lednu 1997 byl udělen první rating společnosti Standard&Poor's České spořitelně, Československé obchodní bance a Komerční bance. Nejvýznamnější české banky loni také potvrdily či zlepšily své existující ratingy z předchozího roku. Polepšila si ČSOB, které Thomson Bank Watch zvýšila vnitřní rating z IC-BC na IC-B, a Česká spořitelna, které stejná společnost zvýšila známku dlouhodobého rizika z BBB na BBB+. V listopadu si naopak pohoršila Komerční banka, které společnost IBCA v důsledku silného propadu zisku a vysoké tvorby rezerv proti ztrátám ze špatných obchodů snížila rating o jeden bod z A- na BBB+.

Výsledky ratingů shrnují tabulky

Tab. č. 1

Rating českých bank od Thomson Bank Watch

Banka	Vnitřní (domácí) rating	Krátkodobý rating	Rating agentury BREE
Agrobanka	IC-D	LC-3	B+ (A2)
ČSOB	IC-B	LC-1	BBB+ (A2)
Česká spořitelna	IC-B/C	LC-1	BBB+ (A1)
IPB	IC-C	LC-1	BB+ (A2)
Komerční banka	IC-B/C	LC-1	BBB+ (A1)
Pragobanka	IC-D/E	LC-3	B+ (A3)
Živnostenská banka	IC-B	LC-1	BBB+ (A2)

Pramen: banky, ročenka HN

Standard & Poor's

Banka/rating	Dlouhodobý	Krátkodobý	Výhled
Česká spořitelna	BBB-	A-3	negativní
ČSOB	BBB-	A-3	negativní
Komerční banka	BBB-	A-3	negativní

Pramen: banky, ročenka HN

1.3.2. Privatizace bank

Podzim roku 1997 v bankovním sektoru probíhal ve znamení příprav na doprivatizaci zbývajících státních podílů ve velkých bankách, konkrétně v České spořitelně (45 procent), ČSOB (67 procent), Komerční bance (48 procent). Základní koncepci řešení přijali ekonomičtí ministři, konkrétní kritéria veřejné soutěže vláda vyhlásila v únoru 1998. Podle zmíněné koncepce by v ČSOB měl jeden strategický partner získat majoritu, zatímco v ČS a KB pouze kontrolní minoritu 34 procent a o zbývajících akcie by se měli podělit další investoři. Na podzim 1997 se také dokončovala jednání s japonským bankovním domem Nomura o prodeji státního podílu v Investiční a Poštovní bance^{*)}.

pozn.

C = vnitřní rating emitenta (Intra-Country-issuer rating), na rozdíl od globálního ratingu emitenta nezohledňuje riziko spojené se suverenitou země, hodnocení je sedmistupňové, stupeň C/D je ještě definován jako přijatelný úvěr

LC = místní měna (local currency), rating krátkodobého dluhu v domácí měně, 4 stupně, za neinvestiční se považuje až LC-4

Dlouhodobý rating: BB = nejnižší stupeň investičního stupně

BB, B, CCC, CC, D = spekulativní stupeň

Krátkodobý rating - stupnice A1 (nejvyšší pravděpodobnost splacení závazku), A2, A3, B, C (vysoké riziko)

^{*)} V současné době vlastní japonská Nomura třetinový podíl státu v IPB, který odkoupila a zvýšila základní jmění na 11,6 miliardy korun. Nomura nyní ovládá v IPB přes sedmdesát procent akcií. IPB se díky poslednímu zvýšení jmění stala kapitálově nejsilnější bankou v zemi.

2. Zásady vedení bankovního účetnictví

2.1. VYMEZENÍ PRÁVNÍHO RÁMCE

Dříve než se začnu zabývat problematikou postupů účtování pro banky, chtěla bych nejprve ve zkratce vysvětlit úlohu účetnictví v jednotlivých ekonomikách. Jednou z nejstarších metod evidence toků peněz, závazků a pohledávek je právě účetnictví, jehož postupy a techniky vedení doznaly v průběhu svého vývoje značných změn a zdokonalení. Poměrně dlouhé časové rozpětí vývoje vyústilo do propracovaného systému evidence ekonomických informací, který je v dnešní době vymezen zákonem.

Úloha účetnictví se stala v podmínkách tržní ekonomiky nezastupitelnou. Systém zachycuje takové účetní případy, které označujeme procesem zjišťování, měření a sdělování všech důležitých ekonomických skutečností, jež slouží jeho uživatelům nejen k posouzení aktuálního stavu hospodaření, ale také k dalšímu rozhodování o podnikatelských aktivitách a záměrech. Účetnictví je zaměřeno na věrné zobrazení hospodářského procesu - v daném případě stavu majetku a závazků, čistého obchodního jmění, nákladů, výnosů a hospodářského výsledku. Toto pojetí vedení účetnictví upravuje v České republice zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ze dne 12. prosince 1991, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1992. Tento zákon byl novelizován zákonem č. 117/1994 Sb., ze dne 29. dubna, který nabyl účinnosti dnem 1. července 1994. Zákon stanovuje rozsah a způsob vedení účetnictví a jeho průkaznosti pro všechny právnické osoby a dále pro fyzické osoby, které provozují podnikatelskou nebo jinou výdělečnou činnost podle zvláštních předpisů, pokud prokazují pro daňové účely své výdaje, vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Tyto osoby se považují za účetní jednotky.

Výše uvedené pojetí účetnictví musí respektovat i účetnictví bank, jež zastupují účetní jednotky zvláštního charakteru. Ještě před přijetím zákona o účetnictví byla na samém začátku transformace k tržní ekonomice vydána účtová osnova a směrnice pro peněžní ústavy. (FMF čj. V/2-29 490/1990 ze dne 10. prosince 1990). Právě oblast bank se jako jedna z prvních začala přibližovat k evropské a světové úpravě účetnictví. V podmínkách bývalého Československa šlo o první metodiku účetnictví pro tržní podmínky. Pro toto přechodné

období bylo využito francouzského modelu účtové osnovy. Přestože v roce 1992 došlo k novelizaci uvedené metodiky, ukázalo se, že pro další etapu ekonomické reformy je nevyhovující. Proto již za platnosti a účinnosti zákona o účetnictví a po vzniku České republiky byla vydána nová metodika pro účetnictví bank.

Účtovou osnovu a postupy účtování pro banky upravuje v České republice opatření ministerstva financí České republiky čj. 282/41 410/1993, kterým se stanoví účtová osnova a postupy účtování pro banky, ze dne 9. července 1993, které nabylo účinnosti dnem 1. ledna 1994 a bylo oznámeno v částce č. 52/1993 Sb. Toto opatření bylo novelizováno opatřením ministerstva financí České republiky čj. 282/73 572/1993, ze dne 30. prosince 1993, které nabylo účinnosti dnem 1. ledna 1994 a bylo uveřejněno v částce č. 1/1994 Finančního zpravodaje ministerstva financí České republiky a oznámeno v částce č. 3/1994 Sb., opatřením ministerstva financí České republiky čj. 282/40 517/1994, ze dne 18. července 1994, které nabylo účinnosti dnem 11. srpna 1994 a bylo uveřejněno v částce č. 7-8/1994 Finančního zpravodaje ministerstva financí České republiky a oznámeno v částce č. 52/1994 Sb., a opatřením ministerstva financí České republiky čj. 282/70 876/1994, ze dne 21. prosince 1994, které nabylo účinnosti dnem 1. ledna 1995 a bylo uveřejněno v částce č. 12/1/1994 Finančního zpravodaje ministerstva financí České republiky a oznámeno v částce č. 81/1994 Sb.

Tímto opatřením se stanoví účtová osnova a postupy účtování pro banky, pobočky zahraničních bank ¹⁾ a Českou národní banku ²⁾. Účtová osnova a postupy účtování tvoří přílohy tohoto opatření.

pozn.

¹⁾ Zákon a. 21/1992 Sb., o bankách ve znění zákona č. 264/1992 Sb., zákona č. 292/1993 Sb. a zákona č. 156/1994 Sb.

²⁾ Zákon ČNB č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění zákona č. 60/1993 Sb.

2.2. OBECNÁ USTANOVENÍ

2.2.1. Vymezení některých pojmů

- 1) O hmotném, nehmotném a finančním majetku a o závazcích účtuje banka v návaznosti na zvláštní předpisy ¹⁾ v souladu s účtovou osnovou a postupy účtování, stanovenými opatřeními.
- 2) Kapitálovými fondy se rozumí fondy, které banka vytváří v průběhu své činnosti z jiného zdroje než účetního zisku banky. Jde o fondy, které lze tvořit např. emisním ážiem z emise akcií, bezplatným nabytím hmotného, nehmotného a finančního majetku, dotacemi, popřípadě přecenění majetku, k němuž dochází na základě právního předpisu či ustanovení opatření. Fondy ze zisku se rozumí fondy, které banka vytváří v průběhu své činnosti výhradně z účetního zisku banky. Fondy nelze tvořit na vrub nákladů či výnosů, nestanoví-li zvláštní předpis jinak.
- 3) Za finanční činnosti se pro účely účtové osnovy a postupů účtování považují činnosti podle zvláštního zákona ²⁾. Jiné činnosti bank se pro účely účtové osnovy a postupů účtování považují za ostatní činnosti, které se z hlediska nákladů a výnosů člení na všeobecné provozní, ostatní provozní a mimořádné náklady a výnosy.
- 4) Klasifikace úvěrů a jiných aktiv se řídí opatřeními České národní banky ³⁾, vyhlášenými ve Sbírce zákonů České republiky.
- 5) Korespondentem se rozumí cizí banka, se kterou je banka při vyřizování bankovních operací v obchodním styku. Nemusí to být banka, se kterou je banka v bankovním spojení formou loro nebo nostro účtů. Sdružením, tj. konsorciem, se rozumí skupina bank, popřípadě i jiných třetích osob, které se sdružily na základě smlouvy, přičemž toto sdružení nemá právní subjektivitu ⁴⁾.

2.2.2. Členění majetkových účastí

- 1) Majetkovou účastí s rozhodujícím vlivem se rozumí účast na subjektu, ve kterém má banka, tj. mateřská společnost, větší než 50 % podíl (úcast) na jeho základním jmění. Banka má v tomto případě rozhodující vliv na řízení subjektu a plně kontroluje jeho činnost. Tento vliv vyplývá z uvedeného podílu na základním jmění, nebo ze stanov bez ohledu na výši majetkové účasti.
- 2) Majetkovou účastí s podstatným vlivem se rozumí účast na subjektu, ve kterém banka, tj. mateřská společnost, má nejméně 20 % a nejvíce 50 % podíl na jeho základním jmění. Banka má v tomto případě podstatný vliv na řízení subjektu, který vyplývá z uvedeného podílu na základním jmění, nebo ze smlouvy či stanov bez ohledu na výši majetkové účasti.
- 3) Dceřinnou společností se rozumí společnost, ve které má mateřská společnost rozhodující vliv. Přidruženým subjektem se rozumí subjekt, který není dceřinnou společností, ale v němž má banka podstatný vliv. Skupinou subjektů (osob) se rozumí mateřská společnost a dceřinné společnosti. Přidruženou bankou se rozumí banka, která je dceřinnou společností, popřípadě banka, která je přidruženým subjektem, a zahraniční pobočky nebo jednatelství banky.

pozn.

- ¹⁾ Zejména zákon č. 513/1991 Sb. - obchodní zákoník ve znění zákona č. 264/1992 Sb., zákona ČNR č. 591/1992 Sb., zákona č. 286/1993 Sb. a zákona č. 156/1994 Sb. - občanský zákoník.
- ²⁾ § 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění zákona č. 264/1992 Sb. a zákona č. 156/1994 Sb. a § 2 zákona ČNR č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění zákona č. 60/1993 Sb.
- ³⁾ Opatření České národní banky č. 165/1994 sb., kterým se stanoví zásady klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby rezerv a opravných položek k těmto pohledávkám, ve znění opatření České národní banky č. 8/1994 - částka č. 28/1994 Věstníku České národní banky - částka č. 5/1995 Sb.
- ⁴⁾ § 829 zákona č. 47/1992 Sb. - občanský zákoník - úplné znění a zákon č. 267/1994 Sb.

2.2.3. Zajišťovací operace

1) Zajištění úvěrů a jiných závazků vůči bance provádí banka způsoby, stanovenými zvláštními předpisy, včetně předpisů mezinárodního práva, kterými jsou především obchodní zákoník a občanský zákoník.

2) Jde zejména o

ručení

bankovní záruku

zástavní právo

smluvní pokutu

otevření akreditivu bankou ve prospěch věřitele

směnečné nebo šekové zajištění

uznání dluhu klientem vůči bance

3) Zajišťovacími operacemi při repo operacích se rozumí zajištění poskytnutých úvěrů podle zvláštního zákona⁵⁾ se zajišťovacím převodem cenných papírů, popřípadě jiných hodnot.

O zajišťovacích operacích účtuje banka na rozvahových a podrozvahových účtech.

2.2.4. Den uskutečnění účetního případu

1) Dnem uskutečnění účetního případu je zejména den výplaty nebo převzetí hotovosti, den nákupu nebo prodeje valut, deviz, popřípadě cenných papírů, den provedení platby, popřípadě inkasa z účtu klienta, den připsání prostředků podle zprávy, došlé od korespondenta banky, den uzavření termínovaného bankovního obchodu s cennými papíry nebo devizami, den vydání nebo převzetí záruky, den převzetí hodnot do úschovy.

2) V ostatních případech se tímto dnem rozumí den, ve kterém dojde k nabytí vlastnictví nebo k jeho zániku, popřípadě práv k cizím věcem, ke vzniku pohledávky a závazku, jejich změně nebo zániku, ke zjištění škody, manka, schodku či přebytku.

pozn. ⁵⁾ § 497 zákona č. 513/1991 Sb. - obchodní zákoník ve znění zákona č. 264/1992 Sb., zákona ČNR č. 591/1992 Sb., zákona č. 286/1993 Sb. a zákona č. 156/1994 Sb.

2.2.5. Zákaz kompenzace (vzájemného vyrovnání)

1) V účetnictví a v účetní závěrce banky je zakázáno kompenzovat majetek a závazky, náklady a výnosy, a to zejména

- úvěry, vklady a jiné pohledávky a závazky různých právnických, popřípadě fyzických osob
- úvěry, vklady a jiné pohledávky a závazky téže právnické, popřípadě fyzické osoby, účtované v různých měnách nebo s různou dobou splatnosti
- termínovaný vklad s dílčím nebo termínovaným úvěrem, poskytnutým na tento vklad, pokud smlouva nebo zvláštní předpisy nestanoví jinak
- nákladové a výnosové úroky téže právnické osoby
- náklady a výnosy, vztahující se k zástavním operacím
- tvorbu opravných položek a rezerv s jejich použitím
- inventarizační rozdíly, zjištěné u hmotného a nehmotného majetku

2) Banky mohou kompenzovat částky

- hodnot, přijatých k zajištění úvěrů, s poskytnutým úvěrem, pokud to smlouva nebo zvláštní předpisy umožňují
- dobropisů a refundací, týkajících se konkrétní nákladové, popřípadě výnosové položky a vztahující se k účetnímu období, ve kterém byl náklad, popřípadě výnos zúčtován
- doměrků a vratek daní z příjmů, nepřímých daní a poplatků
- pokladních schodků a přebytků, pokud je prokázána jejich vzájemná souvislost, tj. záměna hodnot, a to pouze podle rozhodnutí příslušných orgánů banky podle jejího vnitřního předpisu

3) Za porušení zákazu kompenzace se nepovažují rozdíly vzniklé mezi cenou pořízení a současnou hodnotou, tj. tržní cenou cenných papírů při obchodování s nimi. Ustanovení zvláštních předpisů⁶⁾ tím nejsou dotčena.

pozn.

6) Např. § 580 a § 581 zákona č. 47/1992 Sb. - občanský zákoník - ve znění zákona č. 264/1992 Sb. a zákona č. 267/1994 Sb.

2.2.6. Hlediska pro vytváření analytické evidence

- 1) Účty rozvahové a podrozvahové se primárně závazně člení na rezidenty a nerezidenty ⁷⁾ a v tom na české koruny a cizí měny konvertibilní či nekonvertibilní. U účtů majetku a závazků, nákladů a výnosů se zásadně uplatňuje jejich účelové členění a časové hledisko. Členění se provádí též podle položek účetní závěrky, včetně požadavků na sestavení přílohy.
- 2) Členění se provádí také pro účely úpravy hospodářského výsledku před zdaněním na základ daně, vymezený zvlášť zákonem⁸⁾, zejména pokud jde o výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů a o zdaňované příjmy, a dále pro účely daně z přidané hodnoty či ostatní daňové účely. Další členění analytické evidence se provádí podle potřeb řízení banky.

2.2.7. Členění osob na rezidenty a nerezidenty

1) Rezidenty jsou:

- České a zahraniční právnické osoby se sídlem v České republice
- Fyzické osoby s trvalým pobytem v České republice
- Občané České republiky, zaměstnaní ve veřejných institucích České republiky v zahraničí

2) Nerezidenty jsou:

- České a zahraniční právnické osoby se sídlem v zahraničí
- Fyzické osoby působící v zahraničí a zahraniční zaměstnanci veřejných institucí České republiky
- Fyzické osoby, které mají státní občanství České republiky, s výjimkou občanů České republiky, zaměstnaných ve veřejných institucích České republiky v zahraničí, kteří mají charakter nerezidentů v případě, že jejich trvalý pobyt je v zahraničí.

⁷⁾ Viz čl. 7

⁸⁾ Zákon ČNR č. 75/1994 Sb., o daních z příjmů

2.2.8. Časové hledisko při členění majetku a závazků

- 1) Není-li stanoveno jinak, dlouhodobým majetkem a závazky se rozumí takové, jejichž doba využitelnosti, popřípadě sjednaná doba splatnosti, je delší než 1 rok. Jde-li o období do 1 roku nebo kratší, jde o majetek a závazky krátkodobé.
- 2) Vklady a úvěry, a cenné papíry se člení v souladu se smluvní dobou splatnosti na
 - krátkodobé, tj. se splatností do 1 roku včetně
 - střednědobé, tj. se splatností nad 1 rok do 4 let včetně
 - dlouhodobé, tj. se splatností nad 4 roky
- 3) Smluvní doba splatnosti úvěru je doba, ve které musí být podle smlouvy úvěr splacen.

2.2.9. Účtování daně z přidané hodnoty

- 1) Banka, která je plátcem daně z přidané hodnoty, zaúčtuje tuto daň na vstupu za veškerá zdanitelná plnění ⁹⁾ na vrub účtu 347 - *Zúčtování se státním rozpočtem*, v oddělené analytické evidenci a na vrub příslušných účtů majetku či nakoupených výkonů cenu v oddělené analytické evidenci se zaúčtuje předpis platby daně z přidané hodnoty za uskutečněná zdanitelná plnění ¹⁰⁾. Rozdíl mezi daní na vstupu a na výstupu podle své povahy banka:
 - zaplatí do státního rozpočtu, pokud je rozdíl pasivní, tj. zaúčtuje se na vrub účtu 347 - *Zúčtování se státním rozpočtem*, a ve prospěch účtu 122 - *Účty peněžních rezerv u emisních bank*,
 - uplatní nárok na odpočet, popřípadě nárok na nadměrný odpočet vůči státnímu rozpočtu, pokud je aktivní, tj. zaúčtuje se ve prospěch účtu 347 a na vrub účtu 122.

pozn.

⁹⁾ Účtování daně na vstupu

¹⁰⁾ Účtování daně na výstupu

- 2) Banka, která je plátcem daně z přidané hodnoty a uplatňuje nárok na odpočet daně z přidané hodnoty koeficientem, zaúčtuje tuto daň na vstupu za veškerá nakoupená zdanitelná plnění na vrub účtu 347, v oddělené analytické evidenci a na vrub příslušných účtů majetku či nakoupených výkonů cenu bez daně z přidané hodnoty. Ve prospěch účtu 347, v oddělené analytické evidenci se zaúčtuje předpis platby daně z přidané hodnoty za uskutečněná zdanitelná plnění. Dosáhne-li-li koeficient hodnoty 0,05 a více, přepočítá se částka daně z přidané hodnoty na vstupu, zaúčtovaná na vrub účtu 347 tímto koeficientem a rozdíl mezi touto daní a takto vypočteným nárokem na odpočet se zaúčtuje na vrub účtu 667 - *Jiné provozní náklady*, a ve prospěch účtu 347. Nedosáhne-li koeficient hodnoty 0,05, nevzniká nárok na odpočet daně z přidané hodnoty.
- 3) Banka, která není plátcem daně z přidané hodnoty, účtuje nakoupený majetek včetně daně z přidané hodnoty na příslušné účty v účtové třídě 4 - *Nehmotný, hmotný a ostatní finanční majetek*, a veškeré nakoupené výkony účtuje včetně daně z přidané hodnoty na účet 636 - *Nakupované výkony*.
- 4) Výnosy z finančních činností a ostatních provozních činností se zásadně účtují bez daně z přidané hodnoty a povinnost zaplacení daně z přidané hodnoty do státního rozpočtu v případě, že banka je plátcem daně z přidané hodnoty, se vyúčtuje ve prospěch účtu 347 - *Zúčtování se státním rozpočtem*.

2.2.10. Vnitrobankovní účetnictví

- 1) Formu, organizaci a zaměření vnitrobankovního účetnictví si určí banka sama vnitřním předpisem.
- 2) Vnitrobankovní účetnictví lze organizovat:
- přímo v analytické evidenci nákladů a výnosů,
 - prostřednictvím analytických účtů k syntetickým účtům 690 - *Vnitrobankovní náklady*, a 790 - *Vnitrobankovní výnosy*,
 - kombinací postupu podle předchozích bodů,
 - v samostatném účetním okruhu v účtové třídě 8 - *Vnitrobankovní účetnictví*, přičemž spojovací účty, prokazující návaznost mezi účty této účtové třídy a

účty účtových tříd 6 - *Náklady*, a 7 - *Výnosy*, si banka sama určí a uvede je v účtovém rozvrhu.

2.3. SYSTÉM ÚČETNICTVÍ V OKRESNÍ POBOČCE V JABLONCI N.N.

V této pasáži bych chtěla věnovat pozornost vedení a organizaci účetnictví ČS, a.s. v Jablonci n.N. Přestože celý problém bude orientován a koncipován do okresní pobočky v Jablonci n.N., domnívám se, že v ostatních jednotkách a pobočkách nedoznívá vedení účetnictví markantnějších změn.

Do účetnictví v základní organizační jednotce vstupují určitým způsobem všichni pracovníci a všechny bankovní operace. Účetnictví zachycuje veškeré hospodářské operace, které mění stav hospodářských prostředků. Systém účetnictví umožňuje zachytit změnu stavu hospodářských prostředků na účty hlavní knihy. Z hlediska zpracování rozdělujeme systém účetnictví na:

- *účetnictví provozní,*
- *účetnictví finanční.*

2.3.1. Provozní účetnictví

Provozní účetnictví zpracovává účetní doklady, vznikající při obchodních případech, tedy ze styku s klienty. Např. hotovostní vklady a výběry, bezhotovostní platební styk, půjčky, úvěry a obchod s cennými papíry. Zabezpečuje informace o stavu spravovaných nebo zapůjčených prostředků na jednotlivých klientských účtech - analytických účtech II. stupně a souhrnný výstup do analytiky I. stupně.

2.3.2. Finanční účetnictví

Finanční účetnictví zobrazuje stav prostředků na účtech banky - analytické účty I. stupně. Souvisí s ostatními doplňujícími činnostmi, nutnými pro provoz pobočky, např. zajišťování nákupů a služeb, včetně služeb pro finanční skupinu, investiční činnost, správa majetku, výplata zaměstnanců, odvody daní, účet u jiné banky, vnitropodniková banka atd. Zabývá se také správou, zpracováním a kontrolou hlavní účetní knihy. Finanční účetnictví poskytuje

informace pro finanční řízení, výkaznictví, prokazuje stav majetku, závazků a výdajů vynaložených za účelem dosažení a udržení příjmů pro daňové účely. Na těchto činnostech se podílí účetní odbor investic a správy majetku, mzdová účetní a finanční účtárna.

Příloha [3] ukazuje na strukturu čísla účtu v analytice I.

2.3.3. Vazba mezi provozním a finančním účetnictvím

Základní podmínkou pro vazbu provozního a finančního účetnictví je souhlas součtu zůstatků analytických účtů II. stupně se zůstatkem příslušného analytického účtu I. stupně. Tato vazba je nejdůležitější podmínkou, která by měla být vždy dodržena.

$$\Sigma \text{zůstatků účtů analytiky II} = \text{zůstatek účtu analytiky I}$$

Analytické účty I. stupně jsou účty v hlavní knize. Dokladují celkový zůstatek účtu, např. celkový stav vkladů na vkladních knížkách na šest měsíců.

Analytické účty II. stupně představují především klientské účty, např. konkrétní vkladní knížka na šest měsíců.

2.4. TECHNOLOGICKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM PRO ZPRACOVÁNÍ ÚČETNICTVÍ

Základním systémem pro zpracování finančního účetnictví je centralizovaný systém, nazývaný jako LINC Financial Management System (dále LFMS) - systém Hlavní knihy.

Další součástí technologického informačního systému je OCTAGON (pro vnější a vnitřní platební styk).

Technologický informační systém je propojen se systémy, které zpracovávají provozní účetnictví v dalších samostatných systémech:

- HITACHI pro agendu - vkladů
 - úvěrů fyzickým osobám
 - běžných účtů
- IBM pro agendu sporožirových účtů
- ÚÚOP pro agendu - běžných účtů
 - úvěrů právnickým osobám
- DEVIZ pro agendu devizových účtů

Základní vazby mezi těmito systémy ukazuje příloha [1] - Rozhraní z/do LFMS.

Strukturu čísla střediska LFMS zobrazuje příloha [2].

2.4.1. LFMS

LFMS je centralizovaný výpočetní systém, který umožňuje finančnímu účetnictví vstupovat on-line na účty hlavní knihy a z rozhraní účtovat další vstupy z provozního účetnictví. Základem jsou počítače - pracovní stanice, umístěné na pobočkách a sálový počítač, umístěný v Brně (záložní v Praze). Propojení pracovních stanic se sálovým počítačem je zajištěno veřejnou datovou sítí, na kterou jsou napojeny řídicí stanice (servery) na okresních pobočkách. Sálový počítač shromažďuje, zpracovává a uchovává vložená data. V kterýkoli okamžik se lze dotazovat na reálné zůstatky a obraty na účtech přímo na obrazovkách pracovních stanic nebo si vyžádat sestavu zůstatků s určitým datu (výkaz hlavní knihy) či posloupnost transakcí na určitém účtu hlavní knihy (deník hlavní knihy). Tento systém umožňuje zrychlení toku informací finančního účetnictví a zkrácení cyklu: doklad - transakce (zúčtování) - zůstatek - informace.

Příklad

Společnost 045 - okresní pobočka Jablonec nad Nisou.

Nejnižším celkem v rámci společnosti je středisko, kterým je například pobočka nebo filiálka. Číslo střediska je šestimístné, první tři čísla jsou odvozena z čísla společnosti, další dvě tvoří čísla v rámci společnosti, poslední číslo je kontrolní - dosazeno systémem. Na hlavní středisko společnosti jsou směřovány automatické vstupy z vnějšího a vnitřního platebního styku a produkty vedené na centrálním počítači (tj. vstupy z rozhraní).

2.4.2. Účty v systému LFMS

Čísla syntetických účtů jsou závazná, daná Účtovou osnovou a postupy účtování pro banky [7]. Pro potřeby banky je rozpracována účtová osnova na podmínky účtů analytiky I. stupně. V systému LFMS je vytvořen účtový rozvrh analytických účtů I. stupně, který obsahuje všechny účty, používané v ČS, a.s. Desetimístná čísla účtů jsou doplněna názvem účtu, typem účtu, atributem účtu a dalšími údaji. Seznam obsahuje rozvahové i podrozvahové účty. Kontrolními účty jsou např. účty roční uzávěrky (disponibilní zisk, výsledný zisk a ztráta), průběžné účty (chybáře) a mezispolečnostní účty.

2.4.3. Octagon

Octagon je systém pro zpracování operací platebního styku a vnitropodnikové banky. Používá stejný centrální počítač a pracovní stanice na pobočkách jako LFMS. Pro okresní pobočky je nejdůležitější částí Octagonu vnitropodniková banka (VPB). Klienty jsou okresní pobočky, které mají na základě smluv otevřeny účty ve VPB.

VPB plní dvě základní funkce:

- systém VPB - správa úvěrů a termínovaných vkladů okresních poboček pracovníky centrály
- systém platebního styku - vedení běžných účtů pro platby mezi okresy a produkty

2.4.4. Účty ve VPB

Okresní pobočka má u VPB založeny běžné účty pro Kč i cizí měnu, termínované účty, úvěry a dotace. Každý z běžných účtů má řadu podúčtů, které slouží pro vlastní platební styk, tedy k průúčtování prostředků mezi okresními pobočkami a agendami. V praxi celý proces probíhá tak, že jednotlivé transakce se v mezispolečnostním styku zaúčtovávají na příslušné podúčty a jednou denně je suma zůstatků převedena na běžný a na dávkový účet agendy.

3.1. ÚČTOVÁ TŘÍDA 1 - ÚČTY POKLADNICÍ A MEZIBANKOVNÍ

OPERACÍ

3.1.1. Účty pokladnicí

- 1. Účty pokladnicí - zůstatky a jiné pohledávky banky¹⁰
- 2. Účty a úvěry bank a ostatních bank a ostatní pohledávky¹¹
- 3. Účty a úvěry ostatních bank¹²
- 4. Účty ostatní operací mezi bankami¹³
- 5. Účty ostatní operací s bankami¹⁴
- 6. Účty ostatní operací s bankami¹⁵

¹⁰ Účty pokladnicí

¹¹ Účty a úvěry bank a ostatních bank

¹² Účty a úvěry ostatních bank

¹³ Účty ostatní operací mezi bankami

¹⁴ Účty ostatní operací s bankami

¹⁵ Účty ostatní operací s bankami

3. Základní rozdíly mezi bankovním a podnikovým účetnictvím

V třetí části bakalářské práce se budu zabývat hlavními rozdíly, jež přináší odlišné účtování bankovních institucí a podnikatelského sektoru. Jak již vyplývá z názvu kapitoly, postupy vedení účetnictví u těchto dvou subjektů s sebou beze sporu přinášejí nejen svá specifika, ale také různé požadavky, týkající se např. předmětu činnosti, vnitřních předpisů či odvodů daní.

Pro přehlednost budu zjištěné rozdíly předkládat v pořadí podle jednotlivých účtových tříd Účtové osnovy a postupů účtování pro banky. Nabízí se zde možnost v krátkosti referovat o hlavních bodech dané účtové třídy, které platí pro banky a následně charakterizovat stejnou účtovou třídu, s níž se pracuje v účetnictví podnikatelů.

3.1. ÚČTOVÁ TŘÍDA 1 - ÚČTY POKLADNÍCH A MEZIBANKOVNÍCH OPERACÍ

Tato účtová třída zahrnuje:

- Hotové peníze, zlato a jiné pokladní hodnoty ¹¹⁾,
- Vklady a úvěry bank u emisních bank a šekové poštovní účty ¹²⁾,
- Vklady a úvěry ostatních bank ¹³⁾,
- Zajišťovací operace mezi bankami ¹⁴⁾,
- Nakoupené státní pokladniční poukázky ¹⁵⁾,
- Nakoupené pokladní poukázky a jiné obdobné dluhopisy ¹⁶⁾.

pozn.

¹¹⁾ Účtová skupina 11

¹²⁾ Účtová skupina 12

¹³⁾ Účtová skupina 13

¹⁴⁾ Účtová skupina 14 až 17

¹⁵⁾ Účtová skupina 18

¹⁶⁾ Účtová skupina 19

3.1.1. Pokladní účty

Tato účtová třída přesně ukazuje, jakými rozlišnými transakcemi banka operuje. Účetní případy, vyplývající z mezibankovních operací, se přímo účtují na vrub nebo ve prospěch loro či nostro účtu^{*)} se souvztažným zápisem ve prospěch nebo na vrub příslušného účtu. Jistou shodu s účetnictvím pro podnikatele bychom mohli hledat v účtu 111 - Pokladna. Avšak rozdíl spočívá v druhu operace, o níž se zde účtuje.

V účetnictví pro podnikatele se na účtu 211- Pokladna eviduje pokladní hotovost. Účtuje se zde i o šecích přijatých místo hotových peněz, poukázkách na odběr zboží apod. Stav peněz v pokladně nelze nahrazovat stvrzenkami. Pokladnu vede pracovník, který přejímá hmotnou odpovědnost za hotovost v pokladně. Příjem a výdej peněz může provádět jen na podkladě příjmových a výdajových pokladních dokladů. Výběr hotovosti z peněžního účtu v bance do pokladny a odvody hotovostí z pokladny na tento účet se povinně účtují prostřednictvím účtu 261 - Peníze na cestě. Je totiž nutno překlenout časový nesoulad mezi uskutečněním peněžní operace a jejím zaúčtováním na bankovním účtu.

Příklad - Výběr v hotovosti

211/261výběr hotovosti na výplatu záloh na mzdy

261/221výpis z běžného účtu - zúčtování výběru hotovosti

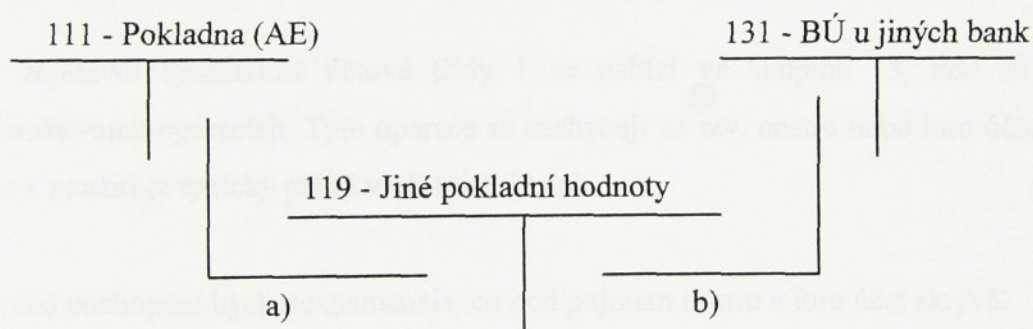
V účetnictví pro banky se na účtu Pokladna účtují nejen peněžní prostředky pro vnitřní provoz banky, ale také peníze v hotovosti na jednotlivých pokladních místech banky, o kterých se účtuje při uskutečňování vnějších pohledávkových či závazkových vztahů bankovní instituce. Proto je též nutné k tomuto účtu vést analytickou evidenci jednak podle měn (tuzemská a zahraniční měny), a jednak podle pokladních míst. Pod pojmem pokladní místo chápeme ve smyslu bankovníctví - přepážky v pobočkách bank pro hotovostní vklady a výběry klientů - např. vklady běžných, devizových či jiných účtů vedených pro obyvatelstvo a podnikatele. Za každé pokladní místo je zpravidla odpovědný daný pracovník, který vyhotovuje denní účetní uzávěrku.

*) blíže vysvětleno v kapitole 3.1.2.

Z výše uvedených příkladů nelze přehlédnout skutečnost, že analytická evidence k účtu 111 - Pokladna vypovídá o svém značném rozsahu. Tento fakt vychází z toho, že každá pobočka banky disponuje velkým počtem pokladních míst, přičemž nemalý podíl na rozsahu analytické evidence má i stále se rozrůstající síť bankovních automatů.

Stejně tak jako účetnictví pro podnikatele nabízí možnost řešení při překlenutí časového nesouladu mezi výběrem/odvodem peněz z běžného účtu do pokladny, metodika bankovního účetnictví také vymezuje hodnoty na cestě. Konkrétně se jedná o účet 119 - Jiné pokladní hodnoty. Tento účet je obdobou Peněz na cestě v účetnictví pro podnikatele a rovněž řeší časový nesoulad mezi vklady a výběry v hotovosti a převody mezi bankovními účty. Z hlediska dotací a odvodů od jiných bank existuje následující možnost zaúčtování:

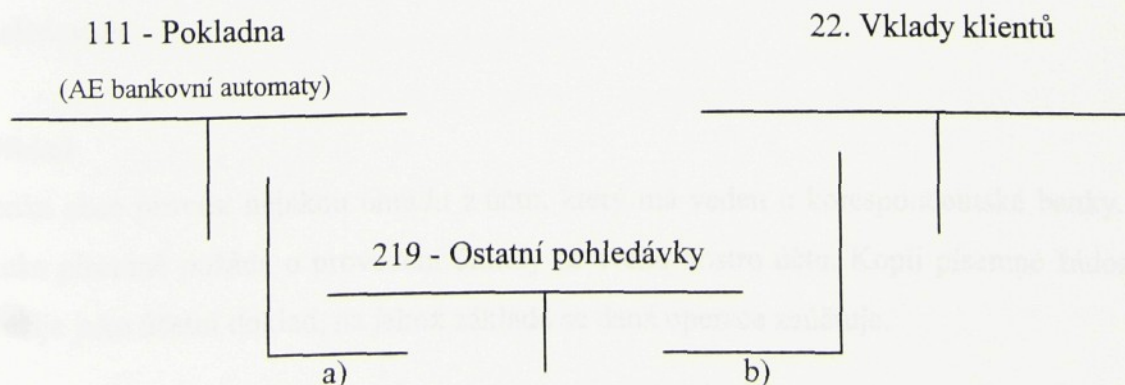
Případ č. 1 - výběr hotovosti jiné banky přes pokladnu (přepážka)

a) účtování na pokladně

b) účtování podle výpisu BÚ

Případ č. 2 - výběr hotovosti klientem na pokladně (bankovní automat)

- a) denní výběr z bankovních automatů
- b) snížení závazku banky

Na analytickém účtu 111.... - Bankovní automaty se zachycují souhrnné obraty z bankomatů zjištěné při každodenní uzávěrce. Tyto obraty se pak účtují se souvztažným zápisem na vrub účtu 219 - Ostatní pohledávky za klienty.

3.1.2. Mezibankovní účty

Účtová třída 1 v sobě zahrnuje ještě účtové skupiny 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 a 19. V těchto skupinách se účtuje o činnostech, které banka provádí v souladu se zákonem o bankách č. 21/92 Sb.

Další zajímavá ojedinělost účtové třídy 1 se nabízí ve skupině 13, kde se účtuje o mezibankovních operacích. Tyto operace se zachycují na tzv. nostro nebo loro účtech. Jejich výskyt a použití je typický právě v účetnictví bank.

Pro úplné pochopení bych poznamenala, co pod pojmem nostro a loro účet skrývá.

☞ **nostro účty** rozumíme běžné účty, které má příslušná banka vedeny u jiné banky

☞ **loro účty** rozumíme běžné účty jiných bank vedené u příslušné banky

Loro účty představují účtování na skutečných bankovních účtech, kdežto nostro účty představují tzv. účtování zrcadlové. Zjednodušeně bych zrcadlové účtování popsala následovně:

Příklad

Banka chce provést nějakou úhradu z účtu, který má veden u korespondentské banky. Proto banka písemně požádá o provedení úhrady ze svého nostro účtu. Kopii písemné žádosti pak použije jako účetní doklad, na jehož základě se daná operace zaúčtuje.

Z příkladu vyplývá, že banka účtuje na účtech vedených u korespondentské banky ve svém účetnictví podle vlastního účetního dokladu, nikoliv podle výpisu z účtu, jak tomu je v účetnictví podnikatelů.

Zrcadlové účtování je pro banky výhodné převážně z toho důvodu, že bance poskytuje okamžité informace o stavu majetku, které nejsou zkresleny dobou potřebnou na vyhotovení a odeslání výpisu z účtu.

Pro úplnost zbývá ještě dodat, že výpisy od korespondentských bank nejsou zcela bez významu. Podle nich banky porovnávají (na základě vlastního - zrcadlového účtování) zůstatky svýchostro účtů vedených u jiné banky se zůstatky vykázanými v bankovních výpisech jednotlivých korespondentských bank.

V rámci účtové třídy 1 považují uvedené zjištěné rozdílnosti a specifika za hlavní a nejpodstatnější. Je tedy patrné, že účtové postupy platné pro banky se liší od postupů účtování u podnikatelů. Dané skutečnosti jsou typické jen pro bankovní instituce, a proto je v účetnictví pro podnikatele nelze zobrazit či zaúčtovat.

3.2. ÚČTOVÁ TŘÍDA 2 - ÚČTY KLIENTŮ

Účtová třída 2 obsahuje ve svých účtech pouze takové bankovní operace a obchody, které spadají do působnosti finančních institucí. Z tohoto důvodu se touto účtovou třídou nebudu podrobně zabývat, jelikož jakékoli odlišnosti mezi účetnictvím bank a účetnictvím pro podnikatele nelze dost dobře nalézt.

Pro úplnost jen dodávám některé důležité skutečnosti:

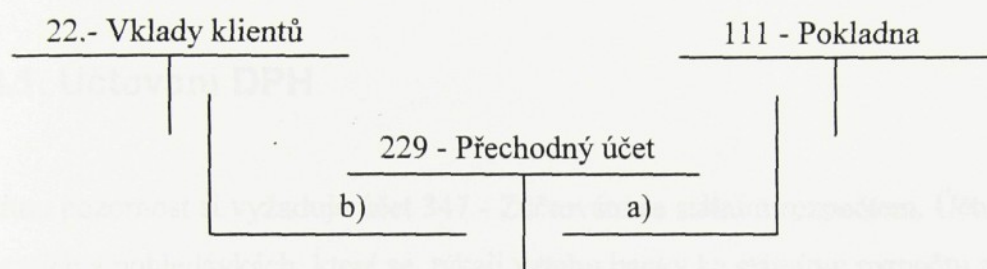
V případě, že nejsou úvěry klientem spláceny, přeúčtují se na příslušný účet účtové skupiny 24 - *Klasifikované úvěry*¹⁷⁾.

¹⁷⁾ Opatření ČNB č. 165/1994 Sb., kterým se stanoví zásady klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby rezerv a opravných položek k těmto pohledávkám

Pokud se několik bank spojí k poskytnutí úvěru podniku s rozdělením peněžní účasti a úroku, každá z bank¹⁸⁾ účtuje poměrnou část své peněžní účasti na příslušném účtu v této skupině.

V této třídě se také vyskytují účty přechodné, které se používají pro shromáždění transakcí před jejich zaúčtováním na klientské účty (např. konkrétní sporožirový účet nebo vkladní knížka) - viz příklad č.2 bankomaty v podkapitole 3.1.1.

Příklad - Vklady klientů do pokladny bankovní instituce

a) vklad klienta - zvýšení stavu pokladny

b) zvýšení závazku banky vůči klientovi

Šíře obsahu účtové třídy 2, ale i účtové třídy 1¹⁹⁾ vypovídá o rozmanitosti a rozsahu bankovních činností. Dalo by se až hovořit o „průhlednosti obchodů“, které banky provozují.

3.3. ÚČTOVÁ TŘÍDA 3 - OSTATNÍ POHLEDÁVKY A ZÁVAZKY A PŘECHODNÉ ÚČTY

Na účtech účtové třídy 3 se účtují:

- hodnoty přijaté k inkasu,
- prostředky přijaté, popřípadě poskytnuté, tuzemským pobočkám a jednatelstvím,
- různé pohledávky a závazky, zúčtování se zaměstnanci a sociálními institucemi, zúčtování se státním rozpočtem,

pozn.

¹⁸⁾ Gestor, účastník, spoluúčastník

¹⁹⁾ viz účtová osnova bank

- účetní případy časového rozlišení a přechodné účty,
- pohledávky a závazky z emise vlastních cenných papírů.

Z pohledu účtové třídy 3 - Zúčtovací vztahy, týkající se podnikatelského účetnictví, zobrazuje tato třída převážně vztahy podniku k vnějšímu světu²⁰⁾.

Abych navázala na problematiku této části bakalářské práce, soustředím se nyní na některé účty ve 3. třídě účtové osnovy pro banky, které v sobě skrývají jisté odlišnosti v postupech účtování.

3.3.1. Účtování DPH

Určitou pozornost si vyžaduje účet 347 - Zúčtování se státním rozpočtem. Účtuje se na něm o závazcích a pohledávkách, které se týkají vztahu banky ke státnímu rozpočtu zejména z titulu platby daně z příjmů. Na účtu 347 též účtujeme závazky, vyplývající z daně z příjmů, jakož i pohledávky a závazky z titulu daně z přidané hodnoty.

Právě účtování daně z přidané hodnoty je ve své podstatě pro banky určitým specifikem. Jedná se zde především o způsob uplatnění odpočtu DPH a jeho zúčtování. Chtěla bych však podotknout, že jistá odlišnost v účtování DPH není nijak v rozporu s ustanoveními zákona o DPH (zákon č. 588/1995 Sb.)

Předchozí zmíněný specifický rys v účtování DPH vychází z toho, že finanční činnosti jsou ze zákona od daně z přidané hodnoty osvobozeny. Většina bank má však ze zákona povinnost zaregistrovat se jako plátce DPH a uplatňovat nárok na odpočet DPH koeficientem. (§ 20 zákona č. 588/1992 o DPH). Při výpočtu koeficientu se používá podílu součtu cen bez daně za uskutečněná zdanitelná plnění (u nichž vzniká nárok na odpočet) a celkového součtu cen bez daně za všechna uskutečněná zdanitelná plnění (tedy i plnění osvobozená od daně).

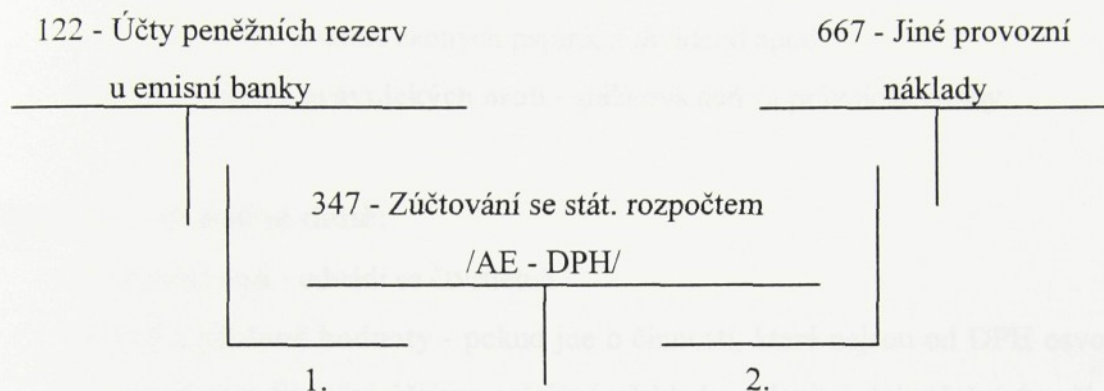
Díky tomu, že osvobozená zdanitelná plnění tvoří téměř celou část všech uskutečněných zdanitelných plnění banky, vychází výpočet koeficientu nižší než 0,05.

²⁰⁾ Jedná se zejména o zálohy na investice ve třídě 0, bankovní úvěry a finanční výpomoci krátkodobého charakteru ve třídě 2, dlouhodobé bankovní úvěry a jiné dlouhodobé závazky ve třídě 4.

Pokud je koeficient pro způsob uplatnění odpočtu nižší než 0,05, banka nemá nárok na odpočet DPH na vstupu za příslušné zdaňovací období, což je také obvyklý případ České spořitelny, a.s.

Příklad

Zúčtování DPH v bance pak proběhne následovně:

1. zaplacení DPH do státního rozpočtu
2. zaúčtování DPH na vstupu do nákladů (na vrub 667 - Jiné provozní náklady)

Výše uvedený příklad zúčtování DPH na vstupu objasňují proto, že Účtová osnova pro podnikatele případ zúčtování DPH na vstupu při koeficientu 0,05 vůbec neřeší. Proto lze označit tuto skutečnost také za určité specifikum v postupech účtování pro banky.

3.3.2. Daně odváděné ČS, a.s.

Česká spořitelna, a.s. je plátcem DPH ze zákona, poskytuje však převážně služby, které jsou od DPH osvobozeny a neúčtuje daň na vstupu. Zboží a služby jsou účtovány do nákladů i majetku spořitelny včetně DPH.

Okresní pobočka ČS, a.s. v Jablonci nad Nisou odvádí některé daně přímo na místně příslušné finanční úřady, některé daně jsou odváděny centrále, která je centralizuje z a všechny společnosti ČS, a.s. a odvádí finančnímu úřadu pro Prahu 1.

Místně příslušné daně:

- ⇒ **daň z nemovitosti** - jednou ročně se zasílá přiznání na místně příslušné finanční úřady, čtvrtletně se vyhotovuje předpis i úhrada této daně
- ⇒ **daň z příjmů fyzických osob**
 - a) *ze závislé činnosti* - odvádí okresní pobočka za zaměstnance, měsíčně vyhotovuje předpis i úhradu této daně
 - b) *z kapitálového majetku* - tzv. srážková daň, kterou ČS, a.s. odvádí za klienty z úroků, z prodeje cenných papírů, z dividend apod.
- ⇒ **daň z příjmů právnických osob** - srážková daň za právnické osoby.

Centrálně odváděné daně:

- ⇒ **silniční daň** - odvádí se čtvrtletně
- ⇒ **daň z přidané hodnoty** - pokud jde o činnosti, které nejsou od DPH osvobozeny, vyhotovuje finanční účetna měsíčně přehled o zdanitelných plněních v členění na 5% a 22% a přehled o osvobozených plněních.

3.3.3. Časové rozlišení

Dalším důležitým účtem v rámci zaměření této bakalářské práce je účet 351 - Náklady příštích období, neboť se na něm v bankách účtuje i o zásobách. Nákladem příštích období se rozumí výdaje běžného účetního období, které se týkají nákladů příštích období. Tyto náklady se rozúčtují nejpozději do čtyř let od jejich vzniku, tj. do doby vyúčtování posledních nákladů, týkajících se příslušného účetního případu časového rozlišení.

To však neplatí při účtování zásob a nájemného.

Patří sem zejména : úroky placené klientem předem,

úroky placené korespondentům předem,

náklady z termínovaných bankovních operací před projitím termínu,

jiné náklady placené předem.

Banky účtují o zásobách dvěma možnými způsoby. Pro přehlednost je zařazují do kapitoly

3.4.1. Zásoby.

3.4. ÚČTOVÁ TŘÍDA 4 - NEHMOTNÝ, HMOTNÝ A OSTATNÍ FINANČNÍ MAJETEK

V této účtové třídě se účtuje o nehmotném, hmotném a ostatním finančním majetku banky, který zahrnuje:

- majetkové účasti,
- zahraniční pobočky a jednatelství,
- hmotný majetek,
- nehmotný majetek,
- pořízení majetku.

Bližší vymezení konkrétních pojmů čtvrté účtové třídy i s jejich správným zaúčtováním lze nalézt v knize Zásady vedení bankovního účetnictví (viz. použitá literatura). Chtěla bych zdůraznit, že úkolem této bakalářské práce není do detailu popsat obsah všech účtů, nýbrž věnovat pozornost zajímavostem a neobvyklostem, vyskytujících se v bankovním účetnictví, proto využívám možnosti odkázání se na výše uvedenou literaturu.

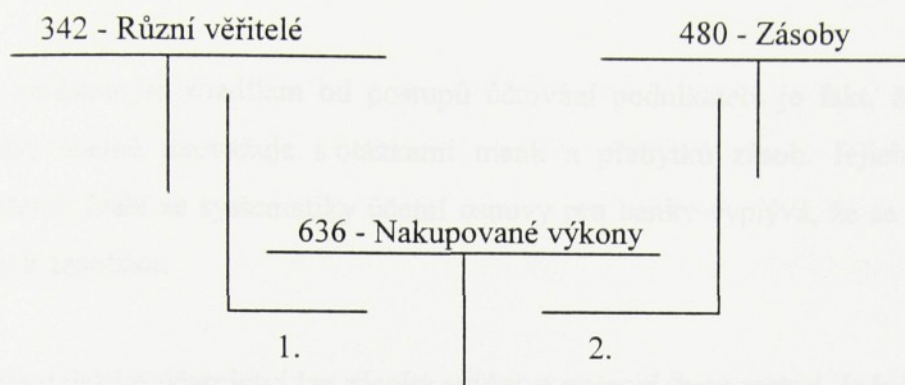
3.4.1. Zásoby

Účtování zásob v účetnictví bank představuje ve srovnání s účetnictvím pro podnikatele další zvláštnosti. Zásoby v bance tvoří především různé kancelářské potřeby či přísně zúčtované tiskopisy. Do zásob se nezahrnují suroviny, nedokončená výroby, polotovary vlastní výroby, výrobky, apod., tedy druhy zásob, které u podnikatelů představují mnohdy značnou část zásob. Takové druhy zásob v bance z hlediska činnosti bank neexistují a tudíž ani účetní položky tohoto označení zásob se v pokynech účetní osnovy pro banky nevyskytují. Na základě toho dochází v systematice účetní osnovy pro banky ke zjednodušení, které se projevuje tím způsobem, že zásoby zde představují jediný syntetický účet 480 - Zásoby a zároveň jedinou účtovou skupinu 48 - Zásoby.

Pro srovnání s účtovou osnovou pro podnikatele je pro účtování o zásobách vytvořena přímo celá účtová třída (č. 1), která obsahuje 16 syntetických účtů (viz příloha č.[8]).

Příklad

Podle postupů účtování pro banky se pak o zásobách účtuje následovně:

1. Pořízení zásob v průběhu běžného období se účtuje na vrub nákladů

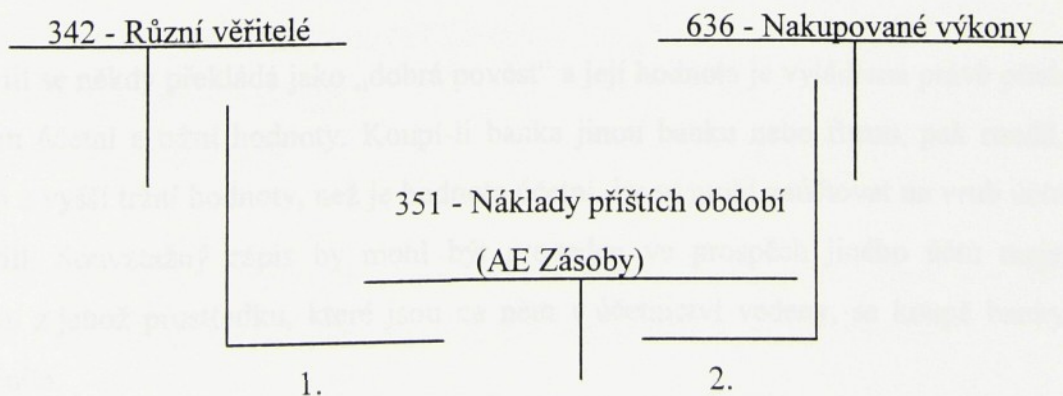
(Počáteční zůstatek, tj. skutečný stav zásob, zjištěný inventurou za předchozí období, se na poč. následujícího období odúčtuje z účtu 480 - Zásoby, na vrub účtu 636).

2. Skutečný stav zásob, zjištěný inventurou, se účtuje ve prospěch účtu 636 a na vrub účtu 480.

Tento uvedený způsob účtování zásob se však v OP ČS nepoužívá.

Zásoby lze účetně evidovat ještě na účtu 351 - Náklady příštích období, což je poněkud neobvyklé, avšak specifické právě pro banky. Tento způsob se používán v ČS, a.s. a postupuje se při něm takto:

Příklad

1. Pořízení zásob

2. Vyúčtování spotřeby na základě výdeje do spotřeby

Uvedený způsob umožňuje bankám účtovat zásoby jako náklady příštích období, kterými ve svém důsledku stejně jsou. Zbývá ještě dodat, že v případě zásob nemusí být náklady příštích období zúčtovány do čtyř let.

Dalším podstatným rozdílem od postupů účtování podnikatelů je fakt, že se v bankovním účetnictví účetně neuvažuje s otázkami mank a přebytků zásob. Jejich zjištění je spíše mimoúčetní. Dále ze systematiky účetní osnovy pro banky vyplývá, že se nevytváří opravné položky k zásobám.

V podnikatelském účetnictví lze zásoby evidovat pomocí dvou metod. Jedná se o metodu A a metodu B^{*)}. Je nutno dodat, že účetnictví bank metodu B vůbec nepoužívá.

3.4.2. Goodwill

Účet Goodwill je v syntetice účtové osnovy pro banky zařazen do nehmotného majetku, avšak v našem účetnictví se vyskytuje jen ojediněle. ČS, a.s. nemá ve svém účetním rozvrhu účet goodwill vůbec obsažen. Kolem goodwillu se vyskytují určité nejasnosti, především co se týče významu a náplni této položky. Považuji proto za nezbytné stručně a jednoznačně vymezit pojem goodwill, protože se s tímto pojmem v současné době setkáváme stále častěji.

Goodwill je pro účely postupů účtování rozdíl mezi účetní a tržní hodnotou banky nebo podniku při jejich koupi. Výši goodwillu ovlivňuje výše tržní ceny, jejíž stanovení vychází z metod oceňování firem.

Goodwill se někdy překládá jako „dobrá pověst“ a její hodnota je vyjádřena právě příslušným rozdílem účetní a tržní hodnoty. Koupí-li banka jinou banku nebo firmu, pak rozdíl, který vyplývá z vyšší tržní hodnoty, než je hodnota účetní, by se mohl zaúčtovat na vrub účtu 473 - Goodwill. Souvztažný zápis by mohl být proveden ve prospěch jiného účtu majetku či závazku, z jehož prostředků, které jsou na něm v účetnictví vedeny, se koupě banky/firmy uskutečnila.

pozn.

*) Metoda B je založena na tom, že v průběhu účetního období se veškeré nakupované zásoby účtují do spotřeby a na konci účetního období dochází k převodu počátečních a konečných stavů.

Uvedený způsob účtování je pouze navrhovaným způsobem účtování goodwillu, neboť kromě již citované definice Účtová osnova a postupy účtování pro banky již žádné informace o Goodwillu neobsahuje.

Přestože účtová osnova stanovená pro podnikatelské účetnictví účet Goodwill neobsahuje, umožňuje také zaúčtovat rozdíl mezi účetní a tržní hodnotou, a to prostřednictvím účtu 097 - Opravná položka k nabytému majetku. V souvislosti s koupí jiného podniku či banky neexistuje mezi goodwillem a opravnou položkou k nabytému majetku žádný rozdíl.

Odlišnost zde přesto najdeme, a to při odepisování těchto položek. Goodwill je nutno (jako každý nehmotný majetek) odepsat do pěti let od jeho pořízení, kdežto Opravná položka k nabytému majetku se odepisuje pravidelně během patnácti let.

3.5. ÚČTOVÁ TŘÍDA 5 - KAPITÁLOVÉ ÚČTY, DLOUHODOBÉ ZÁVAZKY A ZÁVĚRKOVÉ ÚČTY

V této účtové třídě se účtuje o:

- subvencích, které banky obdržely od státu k posílení financování v konkrétních oblastech své činnosti,
- emisi obligací,
- přijatých dlouhodobých úvěrech zvláštního charakteru^{*)},
- rezervách,
- fondech ze zisku,
- základním jmění, kapitálových fondech,
- hospodářském výsledku,
- závěrkových účtech.

Konkrétní informace o způsobu účtování položek 5. třídy účtové osnovy bank jsou zobrazeny v průvodci obecně závaznými předpisy - Zásady vedení bankovního účetnictví.

^{*)} Jedná se o úvěry nezajištěné, splatné v posledním pořadí po vypořádání nároků ostatních věřitelů.

Souvztažnými účty jsou 122, 131, 221.

3.6. ÚČTOVÁ TŘÍDA 6 - NÁKLADY

Pro úplnost bych se ve stručnosti zmínila též o nákladových a výnosových účtech bank. Na těchto účtech si banky beze sporu vedou záznamy o nákladech a výnosech (účt. tř. 7), které spadají do kompetence finančních institucí.

Pro banku je z hlediska účtování DPH důležitý účet 667 - Jiné provozní náklady, který se využívá tehdy, nemůže-li banka uplatnit daň formou odpočtu nebo se zde zaznamenávají takové provozní náklady, jež nelze zaúčtovat ve skupině 66 či 67.

Dále banky na vrub účtu 667 účtují:

- ⇒ smluvní pokuty a úroky z prodlení,
- ⇒ penále, popř. jiné sankce,
- ⇒ poplatky prodlení.

V této třídě banky účtují náklady spojené s:

- vklady - vyplacené úroky,
- nakupovanými výkony - spotřeba, opravy, nájemné, energie, apod.,
- vnitropodnikovým účetnictvím - účet 690.
- tvorbou opravných položek k rizikovým aktivům.

3.7. ÚČTOVÁ TŘÍDA 7 - VÝNOSY

V této účtové třídě se účtují veškeré výnosy z finančních a ostatních činností banky, u nichž se uplatňuje zásadně účelové členění výnosů. Účtuje se zde také o použití rezerv, o použití opravných položek, mimořádných výnosech a o vnitrobankovních výnosech.

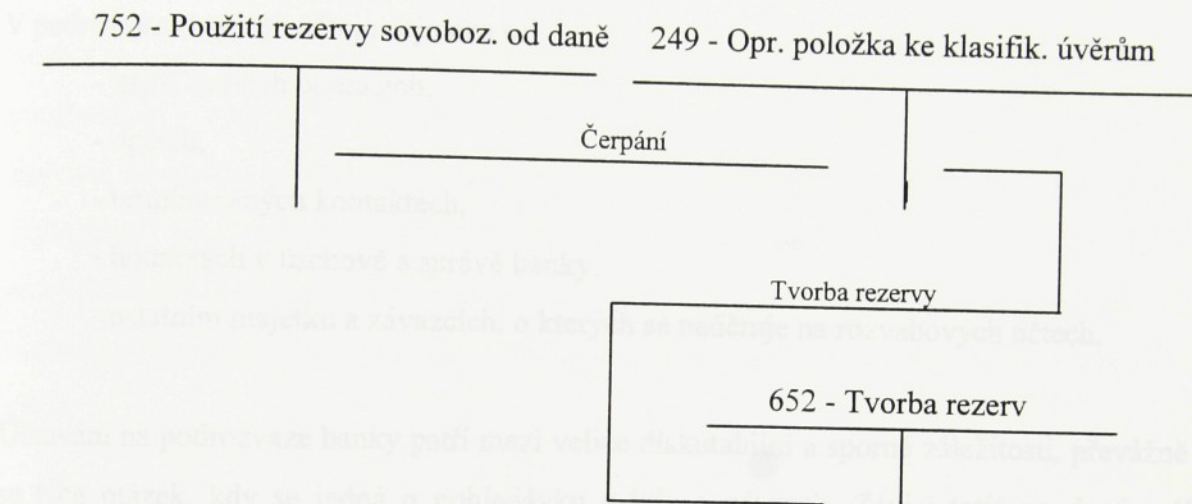
Výnosy se účtují časově rozlišené zásadně za účetní období^{**)} . Při obchodování s cennými

^{**)} Účetní období je měsíční, označuje se číslem měsíce v daném roce, např. 5/98. Na začátku nového měsíce je tzv. dodatkové období, kdy se účtuje do nového i starého měsíce. Datem pro změnu období je první pracovní den nového měsíce ráno. Uzavření období je prováděno nejpozději sedmého pracovního dne nového měsíce v ranních hodinách.

papíry se za výnosy považují rozdíly mezi cenou pořízení a současnou hodnotou, tj. tržní cenou.

Příklad

Použití/čerpání rezerv

Tato třída účtuje o výnosech vyplývajících z:

- úvěrové činnosti banky - přijaté úroky a poplatky,
- vnitropodnikových operací - účet 790,
- použití opravných položek k rizikovým aktivům,
- ostatních činností.

3.8. ÚČTOVÁ TŘÍDA 9 - PODROZVAHOVÉ ÚČTY

Účtování na podrozvahových účtech v bance se podstatně odlišuje od účtování na podrozvahových účtech podnikatelů.

V účetnictví podnikatelů se na těchto účtech sleduje především cizí majetek, ke kterému podnikatel nemá vlastnické právo, avšak používá ho nebo o něj pečuje (např. najatý majetek, majetek přijatý do úschovy). Zůstatky těchto účtů se neuvádějí v rozvaze, a proto se nazývají účty podrozvahovými. Jedná se o evidenci sice důležitých skutečností, avšak bez jakéhokoli

podvojného zápisu na jiném podrozvahovém účtu. Tato skutečnost je důležitá pro posouzení majetkoprávní situace podniku a pro zjištění jeho ekonomických zdrojů, kterých lze využít.

Podrozvaha v účetnictví bank je specifická tím, že se zde účtuje podvojně o majetku a závazcích, o kterých se neúčtuje na rozvahových účtech. Konkrétně jde o budoucí potenciální a vedlejší závazky a pohledávky banky.

V podrozvaze bank se účtuje zejména o:

- zajišťovacích operacích,
- opcích,
- termínovaných kontaktech,
- hodnotách v úschově a správě banky,
- ostatním majetku a závazcích, o kterých se neúčtuje na rozvahových účtech.

Účtování na podrozvaze banky patří mezi velice diskutabilní a sporné záležitosti, převážně co se týče otázek, kdy se jedná o pohledávku a kdy o závazek. Závisí totiž na daném úhlu pohledu.

Abych byla přesnější, vysvětlím tuto situaci na příkladu, kdy se na věc díváme z hlediska záruky. Určitá banka se zaručila (poskytla záruku) za jinou banku. V případě nesplnění svého závazku, nastupuje plnění banka, která poskytla záruku. Z hlediska předmětu záruky lze považovat za pohledávku to, že se banka zaručila, neboť banka má nárok na vrácení záruk.

Aby výčet informací o podrozvaze bank byl úplný, zmínila bych se ještě o jedné skutečnosti. Při oceňování majetku a závazků se používá způsob oceňování podle zákona o účetnictví. Vyskytuje se zde ale jedna odchylka. V podrozvaze se totiž nevytvářejí opravné položky.

Podrozvahové účty v bankách neplní pouze kontrolní funkci, ale účtování v podrozvaze zahrnuje také věcné účetní případy. Jedná se o skutečné účetnictví, tzn. o provádění účetních zápisů se všemi požadavky kladenými na tyto zápisy zákonem o účetnictví. Nejde tedy jen o pouhou evidenci, jako je tomu v případě podrozvahy u podnikatelů.

Závěr

Na základě porovnání bankovního a podnikového účetnictví jsem došla k závěru, že účetní rozvrh daného ekonomického subjektu (v našem případě banky a podnikatele) vypovídá o svých zvláštностech a ojedinělostech. Pokusila jsem přiblížit a názorně poukázat na zásadní rozdíly, které stanovují principy a zásady vedení bankovního a podnikatelského účetnictví.

Nechci se zde nijak dotýkat promyšlenosti či dokonalosti zákonů a stanovených postupů, používaných pro zpracovávání hospodářského procesu, pro vyhodnocování stavu zásob, majetku, závazků a pohledávek, nemám ani v úmyslu vymýšlet nový či určitým způsobem „vylepšený“ postup účtování, přestože tento systém ve své podstatě nedostatky má a vyskytuje se zde celá řada rozporuplností, které nelze logicky odůvodnit a které jsou většinou tak historicky zakotveny, že nepřipouštějí žádné změny ani ve svých postupech ani v zákonné sféře.

Z provedené komparace, tak jak ji prezentuji v této bakalářské práci, vyplývá skutečnost, že účetní předpisy pro banky i podniky jsou v jádru věci identické avšak pouze za předpokladu provádění stejných hospodářských operací (především při účtování o rezervách, фонdech ze zisku, nákladech nebo výnosech, apod.) s přihlédnutím k rozdílnému rozvržení účtové osnovy.

Předmětem této práce bylo zjištění zásadních rozdílů mezi bankovním a podnikovým účetnictvím. Veškeré nalezené odlišnosti shrnuji pro lepší přehlednost a orientaci do tabulky č. 3, z níž lze vyčíst zásadní difference a specifika, která s sebou přinášejí dva, troufám si říci, na sobě závislé ekonomické subjekty. Většina zmíněných rozdílů (viz tab. č. 3) je dána především charakterem a rozsahem činností a služeb, vyplývajících nejen z vnitřních potřeb dané organizace či finanční instituce, ale také z vnějších pohledávkových a závazkových vztahů.

Z uvedeného výčtu informací, týkajících se problematiky účetnictví jednoznačně vyplývá, že zobrazování hospodářského procesu různých ekonomických systémů (v našem případě bank a podnikatelského sektoru) se ve své podstatě od sebe navzájem prokazatelně odlišuje.

Na závěr bych ještě chtěla podotknout, že šíře obsahu účtové osnovy bank detailně popisuje některé finanční aktivity, spojené s provozem a nabídkou služeb v oblasti bankovních produktů a platebního styku. Nebála bych se v tomto případě hovořit až o tzv. „průhlednosti“ obchodů. Nicméně nelze opomenout, že veškeré operace, které vstupují do hospodářského koloběhu, musí být pravdivé, správně zaúčtované a průkazné, tak aby byly daňově prokazatelné.

Tab. č. 3

SHRNUTÍ ZÁKLADNÍCH ROZDÍLŮ, ZJIŠTĚNÝCH MEZI BANKOVNÍM A PODNIKOVÝM ÚČETNICTVÍM

Jednotlivé účtové třídy	Účetnictví bank	Účetnictví podnikatelů
Pokladní účty	Banky zde účtují prostředky nejen pro vnitřní provoz, ale též operace vnějších pohledávkových či závazkových vztahů.	Účtuje se zde o prostředcích pro vnitřní provoz.
Mezibankovní účty	Zachycují se na nostro a loro účtech.	Podnikatelé mají u svých bank vedeny běžné účty.
Účtování DPH	Způsob uplatnění odpočtu řeší případ, kdy banka nemá nárok na uplatnění odpočtu DPH na vstupu.	Účtová osnova pro podnikatele případ zúčtování DPH na vstupu při koeficientu 0,05 neřeší vůbec.
Účtování zásob	Účtují se pomocí nákladů příštích období. Nevytvářejí se opravné položky k zásobám.	Účtuje se pomocí metody A nebo metody B. Vytvářejí se opravné položky při dočasném snížení zásob.
Zaúčtování rozdílu mezi účetní a tržní cenou v souvislosti s koupí podniku/banky	Goodwill Nutno odepsat do 5 let od pořízení.	Účet 097 - Opravná položka k nabytému majetku Odepisuje se 15 let.
Podrozvahové účty	Existence podvojného zápisu.	Evidence bez podvojného zápisu.

Použitá literatura

- [1] Zásady vedení bankovního účetnictví. Praha 1995
- [2] HULEŠ, J.: Účetnictví bank. Praha, Linde 1994
- [3] MUNZAR, V., KLEISNER, V.: Základy podvojného účetnictví. Praha, Svaz účetních 1995
- [4] KOVANICOVÁ, D.: Nová abeceda účetních znalostí pro každého. Praha, Polygon 1996
- [5] Česká spořitelna, a.s. Výroční zpráva. Praha 1994
- [6] Česká spořitelna, a.s. Pololetní zpráva podle mezinárodních i českých účetních standardů. Praha 1997
- [7] Účtová osnova a postupy účtování pro banky. MF ČR Praha 1993
- [8] ČS - Magazín, 27. března 1998
- [9] Ročenka HN 1998
- [10] Interní materiály ČS, a.s.

Seznam příloh

Příloha č.1 : Systém zpracování finančního účetnictví

Příloha č.2 : Struktura čísla střediska LFMS

Příloha č.3 : Struktura čísla účtu (analytika I)

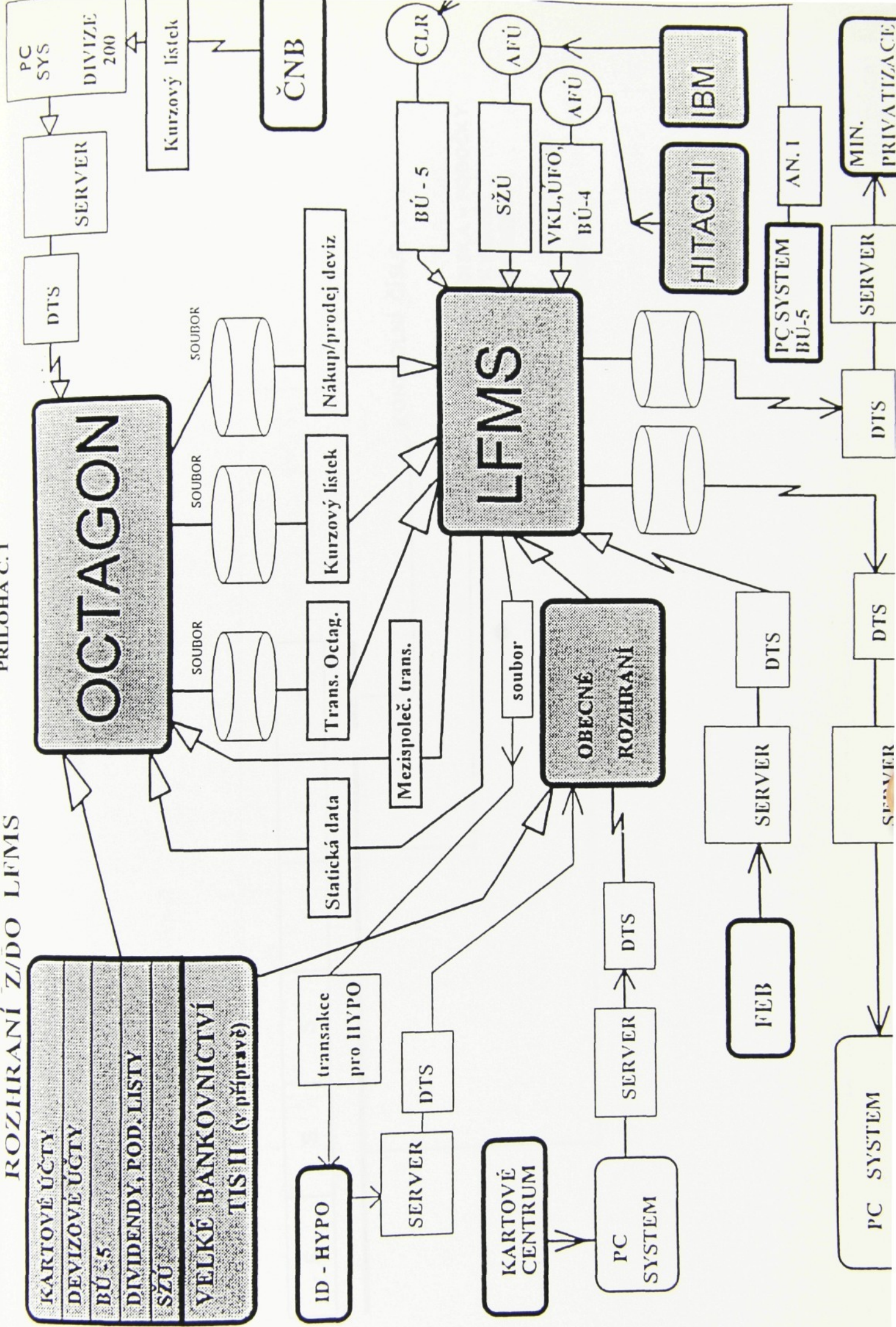
Příloha č.4 : Příklady z bankovních operací

Příloha č.5 : Proučtování hospodářského výsledku

Příloha č.6 : Rozvaha a výsledovka podle mezinárodních i českých standardů za pololetí 1997

Příloha č.7 : Účtová osnova pro banky

Příloha č.8 : Účtová osnova pro podnikatele

Struktura čísla střediska LFMS

S	S	S	x	x	K
---	---	---	---	---	---

KONTROLNÍ ČÍSLO

- A) ČÍSLO STŘEDISKA = POBOČKY
DLE JEDNOTKY SÍTĚ
B) ÚČELOVÁ STŘEDISKA

ČÍSLO SPOLEČNOSTI

Struktura čísla účtu (analytika I)

A	B	C	x	x	x	Č	M	K	6(5)
---	---	---	---	---	---	---	---	---	------

agenda účetnictví
kontrolní číslo

1 - KČ rezident
2 - KČ nerezident
3 - CM rezident
4 - CM nerezident

časové hledisko
0 - bez lhůty
1 - krátkodobost
2 - střednědobost
3 - dlouhodobost

pořadové číslo účtu
syntetika
(A-třída, AB-skupina)

PŘÍLOHA Č. 4

Příklady z bankovních operací

ČS, a.s. má tyto stavy vkladů u jiných bank k 1.1.98

ČNB 300000,-

ČSOB 90000,-

U ČS má vklad KB 100000,-

1. Zápis PS
2. Úhrada klienty od ČSOB 20000,- na BÚ
3. KB - výběr v hotovosti 10000,-
4. Vklad v hotovosti na účet ČNB 13000,-
5. Úroky vyúčtované ČSOB 12000,-
6. Úroky vyúčtované KB 7500,-

581 - Poč. účet rozvahový		121 - Vklady u emis. bank		131 - BÚ u jiných bank	
1d) 100000,-	1a) 300000,-	1a) 300000,-		1b) 90000,-	
	1b) 90000,-	4. 13000,-		2. 20000,-	
	1c) 150000,-			5. 12000,-	
134 - BÚ jiných bank		221 - BÚ klientů		111 - Pokladna	
3. 10000,-	1d) 100000,-		2. 20000,-		3. 10000,-
	6. 7500,-				4. 13000,-
711 - Výnosy		611 - Náklady			
	5. 12000,-		6. 7500,-		

Účty klientů - vkladní knížky

1. PS úsporných vkladů (226) k 1.1.98	620000,-
2. Přijato v hotovosti na vkladní knížky	90000,-
3. Vyplaceno v hotovosti z vkladů	12000,-
4. zúčtování úroků na konci roku - hrubý úrok	50000,-
- daň 15%	7500,-
- čistý úrok	42000,-

581 - Poč. účet rozvažný

1.620000,-

226 - Úsporné vklady

3. 12000,-

1. 620000,-

2. 90000,-

3. 42500,-

111 - Pokladna

2. 90000,-

3. 12000,-

612 - N na operace s klienty

4. 50000,-

347 - Zúčtování se stát. rozpočtem

4. 7500,-

Běžné účty

1. Vklad v hotovosti na běžný účet klienta	10000,-
2. Poskytnutí krátkodobého úvěru s připsáním na BÚ	15000,-
3. Vyúčtování úroků a) z běžného účtu	2000,-
b) z úvěrového účtu	800,-
c) poplatek za vedení účtu	400,-

221 - BÚ klientů

3b) 800,- 1. 10000,-

3c) 400,- 2. 15000,-

3a) 2000,-

111 - Pokladna

1. 10000,-

212 - Krátkodobý úvěr

2. 15000,-

612 - N operace s klienty

3a) 2000,-

712 - V operace s klienty

3b) 800,-

3c) 400,-

pozitivní RF, počtu 552 ke konci období

01-0000,	21-10000,
----------	-----------

PŘÍLOHA Č. 5

Správné proúčtování HV při dodržení následující vazby

HV ve schvalovacím řízení na účtu 590 k 1.1.

+ nerozdělený zisk z předchozích let na účtu 571 k 1.1.

(- neuhrazená ztráta z předchozích let na účtu 572 k 1.1.)

- tvorba rezervního fondu z rozdělení zisku na účtu 552 ke konci období

- tvorba zvláštního RF ze zisku na účtu 556 ke konci období

- přiděly do sociálního fondu na účtu 557 ke konci období

+ použití RF na účtu 552 ke konci období

+ použití zvláštního RF na úhrady ztráty na účtu 556 ke konci období

+ použití kapitálového fondu na úhradu ztráty na účtu 564 ke konci období

+ snížení základního jmění na účtu 561

- zúčtování dividend a tantiém (jen centrále)

= nerozdělený zisk (neuhrazená ztráta) z předchozích let ke konci období

PŘÍLOHA Č. 6

POLOLETNÍ ZPRÁVA 1997

ROZVAHA PODLE ČESKÝCH ÚČETNÍCH STANDARDŮ

mil. Kč	stav k 30.6.1996	stav k 30.6.1997	rozdíl
Aktiva			
Pokladni hotovost, vklady u emisních bank, poštovní šekové účty	29 037	28 845	(192)
Státní pokladniční poukázky a nakoupené pokladni poukázky	17 431	15 728	(1 703)
Pohledávky za bankami	5 919	26 972	21 053
a) splatné na požádání	3 246	2 815	(431)
b) ostatní pohledávky	2 673	24 157	21 484
Úvěry bankám	90 168	49 299	(40 869)
Úvěry klientům	132 286	163 819	31 533
a) splatné na požádání	4 086	7 158	3 072
b) ostatní úvěry	128 200	156 661	28 461
Obligace a jiné cenné papíry s pevným výnosem	38 030	41 413	3 383
Akcie a jiné cenné papíry s proměnlivým výnosem	6 712	5 511	(1 201)
Majetkové účasti s podstatým vlivem	852	269	(583)
Majetkové účasti s rozhodujícím vlivem	861	1 038	177
Nehmotný majetek	175	1 022	847
Hmotný majetek	16 027	18 198	2 171
a) pozemky a budovy	7 685	10 691	3 006
b) ostatní	8 342	7 507	(835)
Akcionáři a společníci	0	0	0
Vlastní akcie	0	0	0
Ztráta za účetní období	0	0	0
Ostatní aktiva	12 157	11 367	(790)
Aktiva celkem	349 655	363 481	13 826
Pasiva			
Závazky k bankám	19 560	28 939	9 379
a) splatné na požádání	17	72	55
b) ostatní závazky	19 543	28 867	9 324
Závazky ke klientům	289 631	291 907	2 276
a) splatné na požádání	116 186	100 988	(15 198)
b) ostatní závazky	173 445	190 919	17 474
Vkladové certifikáty a pokladni poukázky	2 836	540	(2 296)
Emise obligací a obdobných dluhopisů	0	5 000	5 000
Rezervy	2 882	2 458	(424)
Základní jmění	7 600	7 600	0
Kapitálové fondy	4 341	4 369	28
Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku	5 360	6 796	1 436
a) rezervní fondy	5 243	6 655	1 412
b) ostatní	117	141	24
Převedený hospodářský výsledek	536	127	(409)
Zisk účetního období	1 291	803	(488)
Ostatní pasiva	15 618	14 942	(676)
Pasiva celkem	349 655	363 481	13 826
Podrozvahové položky			
Závazky z akceptů a indosamentů, jiných písemných závazků, hodnoty dané jako záruky	3 751	7 288	3 537
a) k bankám	2 454	2 534	80
b) ke klientům	1 297	4 754	3 457
Úvěrová rizika	17 395	17 101	(294)
Pohledávky ze spotových, termínových a opčních operací	17 310	26 486	9 176
Závazky ze spotových, termínových a opčních operací	17 306	30 316	13 010

P O L O L E T N Í Z P R Á V A 1 9 9 7

ROZVAHA PODLE MEZINÁRODNÍCH ÚČETNÍCH STANDARDŮ

mil.Kč	stav k 30.6.1996	stav k 30.6.1997	rozdl
Aktiva			
Pokladní hotovost, vklady u emisních bank	29 037	28 845	(192)
Státní pokladniční poukázky a nakoupené pokladní poukázky	11 493	4 972	(6 521)
Pohledávky za bankami	95 567	75 921	(19 646)
Pohledávky za klienty	129 031	159 427	30 396
Obligace a jiné cenné papíry s pevným výnosem	35 394	36 589	1 195
Akcie a jiné cenné papíry s proměnlivým výnosem	8 972	8 144	(828)
Hmotný majetek	16 658	18 668	2 010
Ostatní aktiva	8 964	10 852	1 888
Náklady a příjmy příštích období	4 236	4 524	288
Aktiva celkem	339 352	347 942	8 590
Pasiva			
Závazky k bankám	12 322	16 412	4 090
Závazky ke klientům	288 588	287 347	(1 241)
Ostatní pasiva	9 015	9 443	428
Výdaje a výnosy příštích období	8 379	7 718	(661)
Ostatní rezervy a ostatní závazky	1 461	1 487	26
Emise obligací	0	5 000	5 000
Cizí zdroje celkem	319 765	327 407	7 642
Vlastní jmění			
Základní jmění	7 600	7 600	0
Nerozdělený zisk a rezervní fondy	11 987	12 935	948
Vlastní jmění celkem	19 587	20 535	948
Pasiva celkem	339 352	347 942	8 590

VÝKAZ ZISKŮ A ZTRÁT PODLE MEZINÁRODNÍCH ÚČETNÍCH STANDARDŮ

mil.Kč	stav k 30.6.1996 Kčm	stav k 30.6.1997 Kčm
Přijaté úroky	15 617	16 388
Placené úroky	(8 922)	(9 162)
Čistý výnos z úroků	6 695	7 226
Výnos z cenných papírů a majetkových účastí	37	150
Výnosy z poplatků a provizí	854	1 570
Placené poplatky a provize	(134)	(241)
Čistý zisk/ztráta z finančních operací	580	(1 433)
Ostatní provozní výnosy	193	490
Provozní výnosy	8 225	7 762
Všeobecné provozní náklady	(3 841)	(3 912)
Odpisy hmotného a nehmotného majetku	(895)	(1 140)
Ostatní provozní náklady	(402)	(660)
Provozní náklady	(5 138)	(5 712)
Tvorba opravných položek k úvěrům	(1 695)	(1 705)
Tvorba rezerv a opravných položek k majetkovým účastem	0	287
Hospodářský výsledek za běžnou činnost před zdaněním	1 392	632
Dañ z příjmu za běžnou činnost	0	0
Hospodářský výsledek za běžnou činnost po zdanění	1 392	632
Dividendy	0	0
Nerozdělený zisk za účetní období	1 392	632
Čistý zisk na akcii Kč	21,49	9,75

P O L O L E T N Í Z P R Á V A 1 9 9 7

ÚČET ZISKŮ A ZTRÁT PODLE ČESKÝCH ÚČETNÍCH STANDARDŮ

mil. Kč	stav k 30.6.1996	stav k 30.6.1997
Přijaté úroky	15 617	17 094
Placené úroky	(8 922)	(9 868)
Čistý příjem z úroků	6 695	7 226
Výnosy z cenných papírů s proměnlivým výnosem	1	1
Výnosy z majetkových účastí	36	149
Výnosy z poplatků a provizí	854	1 570
Placené poplatky a provize	(134)	(241)
Zisk (ztráta) z finančních operací	334	(1 077)
Výnosy z finančního leasingu	0	0
Ostatní výnosy	139	464
Všeobecné provozní náklady	(3 840)	(3 912)
Odpisy a tvorba opravných položek a rezerv k hmotnému a nehmotnému majetku	(844)	(1 096)
Náklady na finanční leasing	0	0
Ostatní provozní náklady	(2 720)	(1 839)
Čisté výnosy z provozních činností před tvorbou a použitím rezerv a opravných položek k úvěrům a majetkovým účastem	(6 174)	(5 981)
Tvorba rezerv a opravných položek k úvěrům	(1 648)	(1 720)
Použití rezerv a opravných položek k úvěrům	2 474	1 374
Tvorba rezerv a opravných položek k majetkovým účastem	0	0
Použití rezerv a opravných položek k majetkovým účastem	0	0
Tvorba ostatních rezerv a opravných položek	(71)	(73)
Použití ostatních rezerv a opravných položek	0	4
	755	(415)
Hospodářský výsledek za běžnou činnost před zdaněním	1 276	330
Daň z příjmů za běžnou činnost	0	0
- splatná	0	0
- odložena	0	0
Zisk za běžnou činnost po zdanění	1 276	330
Mimofádné výnosy	53	23
Mimofádné náklady	(38)	(50)
Mimofádný hospodářský výsledek	15	(27)
Daň z příjmů z mimofádné činnosti	0	0
Mimofádný hospodářský výsledek po zdanění	15	(27)
Hospodářský výsledek za účetní období	1 291	803

ÚČTOVÁ OSNOVA PRO BANKY

Účtová třída 1 - *Pokladní a mezibankovní účty*

11 - Pokladní hodnoty

- 111 - Pokladna
- 113 - Zlato
- 119 - Jiné pokladní hodnoty

12 - Vklady a úvěry u emisních bank, šekové poštovní účty

- 121 - Vklady u emisních bank
- 122 - Účty peněžních rezerv u emisních bank
- 123 - Úvěry poskytnuté emisním bankám
- 124 - Šekové poštovní účty
- 125 - Úvěry přijaté od emisních bank

13 - Vklady a úvěry ostatních bank

- 131 - Běžné účty u jiných bank
- 132 - Termínové vklady u jiných bank
- 133 - Poskytnuté úvěry
- 134 - Běžné účty jiných bank
- 136 - Termínové vklady jiných bank
- 137 - Přijaté úvěry
- 138 - Nelikvidní úvěry
- 139 - Opravná položka k nelikvidním úvěrům

14 - Pohledávky z jiných hodnot

- 141 - Pohledávky ze směnek a jiných obchodních pohledávek
- 142 - Pohledávky z ostatních krátkodobých úvěrů
- 143 - Pohledávky ve zlatě
- 144 - Pohledávky z jiných pokladních hodnot

15 - Pohledávky z cenných papírů

- 151 - Pohledávky ze státních pokladničních poukázek vydaných v tuzemsku
- 152 - Pohledávky ze státních pokladničních poukázek vydaných v zahraničí
- 153 - Pohledávky z pokladních poukázek České národní banky a jiných obdobných hodnot vydaných v tuzemsku
- 154 - Pohledávky z pokladních poukázek a jiných obdobných hodnot vydaných v zahraničí
- 155 - Pohledávky z obligací
- 156 - Pohledávky z akcií
- 157 - Pohledávky z intervenční zásoby cenných papírů

16 - Závazky z jiných hodnot

- 161 - Závazky ze směnek a jiných obchodních pohledávek
- 162 - Závazky z ostatních krátkodobých úvěrů
- 163 - Závazky ve zlatě
- 164 - Závazky z jiných pokladních hodnot

17 - Závazky z cenných papírů

- 171 - Závazky ze státních pokladničních poukázek vydaných v tuzemsku
- 172 - Závazky ze státních pokladničních poukázek vydaných v zahraničí
- 173 - Závazky z pokladních poukázek České národní banky a jiných obdobných hodnot vydaných v tuzemsku
- 174 - Závazky z pokladních poukázek a jiných obdobných hodnot vydaných v zahraničí
- 175 - Závazky z obligací
- 176 - Závazky z akcií
- 177 - Závazky z intervenční zásoby cenných papírů
- 178 - Závazky z cenných papírů předaných klientem

18 - nakoupené státní pokladniční poukázky

- 181 - Státní pokladniční poukázky vydané v tuzemsku
- 182 - Státní pokladniční poukázky vydané v zahraničí

19 - Nakoupené pokladní poukázky a jiné obdobné dluhopisy

- 191 - Pokladní poukázky České národní banky a jiné obdobné hodnoty vydané v tuzemsku
- 192 - Pokladní poukázky a jiné obdobné hodnoty vydané v zahraničí

Účtová třída 2 - Účty klientů

21 - Standardní úvěry klientům

- 212 - Krátkodobé úvěry na obchodní pohledávky
- 214 - Ostatní krátkodobé úvěry
- 216 - Střednědobé úvěry
- 218 - Dlouhodobé úvěry
- 219 - Ostatní závazky vůči klientům

22 - Vklady klientů

- 221 - Běžné účty klientů
- 225 - Termínované vklady
- 226 - Úsporné vklady
- 229 - Ostatní závazky vůči klientům

23 - Přijaté úvěry od klientů

- 231 - Přijaté úvěry od klientů

24 - Klasifikované úvěry

- 241 - Pochybné úvěry
- 242 - Ztrátové úvěry
- 243 - Nestandardní úvěry
- 244 - Ostatní klasifikované úvěry
- 249 - Opravná položka ke klasifikovaným úvěrům

25 - Agendy z pověření (jen Československá obchodní banka)

- 251 - Vládní úvěry
- 255 - Krytí vládních úvěrů
- 253 - Centrální devizový zdroj
- 254 - Krytí centrálního devizového zdroje
- 255 - Aktivum nesměnitelných měn

- 256 - Krytí aktiva nesměnitelných měn
- 257 - Pasívum nesměnitelných měn
- 258 - Krytí pasíva nesměnitelných měn

26 - Emitované vkladové certifikáty a pokladní poukázky

- 261 - Vkladové certifikáty a pokladní poukázky vydané v tuzemsku
- 265 - Vkladové certifikáty a pokladní poukázky vydané v zahraničí

27 - Účelově vázané vklady

- 271 - účelově vázané vklady

28 - Účty orgánů republiky a místních orgánů

- 281 - úvěry poskytnuté orgánům republiky
- 282 - Úvěry poskytnuté místním orgánům
- 283 - Úvěry poskytnuté veřejným fondům
- 284 - Vklady veřejných fondů
- 285 - Vklady mimorozpočtových prostředků orgánů republiky
- 287 - Vklady mimorozpočtových prostředků místních orgánů
- 289 - Opravná položka k poskytnutým úvěrům

Účtová třída 3 - *Ostatní pohledávky a závazky a přechodné účty*

32 - Pohledávky a závazky z inkasa

- 321 - Hodnoty k inkasu přijaté od korespondentů
- 322 - Hodnoty k inkasu přijaté od klientů
- 325 - Účty korespondentů s připsáním platby po jejím inkasu
- 326 - Účty klientů s připsáním platby po jejím inkasu

33 - Tuzemské pobočky a jednatelství

- 331 - Tuzemské pobočky a jednatelství

34 - Různé pohledávky a závazky

- 341 - Různí dlužníci
- 342 - Různí věřitelé
- 343 - Zúčtování se zaměstnanci
- 344 - Poskytnuté provozní zálohy
- 345 - Přijaté provozní zálohy
- 346 - Zúčtování se sociálními institucemi
- 347 - Zúčtování se státním rozpočtem

35 - Časové rozlišení a přechodné účty

- 351 - Náklady příštích období
- 352 - Příjmy příštích období
- 353 - Dohadné účty aktivní
- 354 - Dohadné účty pasívní
- 355 - Výdaje příštích období
- 356 - Výnosy příštích období
- 357 - Uspořádací účty operací s finančními nástroji
- 358 - Uspořádací účty devizových operací
- 359 - Uspořádací účty ostatních operací

45 - Hmotný majetek v leasingu

- 451 - Hmotný majetek v leasingu
- 453 - Hmotný majetek po rozvázání leasingové smlouvy
- 458 - Oprávky k hmotnému majetku v leasingu

47 - Nehmotný majetek

- 473 - Goodwill
- 474 - Software
- 475 - Zřizovací výdaje
- 476 - Ostatní nehmotný majetek
- 778 - Oprávky k nehmotnému majetku
- 479 - Opravná položka k nehmotnému majetku

48 - Zásoby

- 480 - Zásoby

Účtová třída 5 - Kapitálové účty, dlouhodobé závazky a závěrkové účty

50 - Subvence a obdobné prostředky

- 501 - Subvence
- 507 - Prostředky obdobné subvencím

52 - Emise obligací

- 521 - Emise obligací

53 - Přijaté dlouhodobé úvěry zvláštního charakteru

- 531 - Přijaté úvěry od bank
- 532 - Přijaté úvěry od klientů

54 - Rezervy

- 542 - Rezervy osvobozené od daně
- 543 - Ostatní rezervy

55 - Fondy ze zisku

- 552 - Zákonné rezervní fondy
- 556 - Ostatní rezervní fondy
- 557 - Ostatní fondy

56 - Základní jmění a kapitálové fondy

- 561 - Základní jmění
- 562 - Dlouhodobý závazek zahraniční pobočky vůči centrále
- 563 - Ažiový fond
- 564 - Ostatní kapitálové fondy
- 565 - Fond z oceňovacího rozdílu - zvýšení hodnoty majetkových účastí
- 566 - Vlastní akcie
- 567 - Rozdíly z přepočtu základního jmění v cizí měně

57 - Převedený hospodářský výsledek

- 571 - Nerozdělený zisk z předchozích období

572 - Neuhrazená ztráta z předcházejících období

58 - Závěrkové účty

581 - Počáteční účet rozvahový

582 - Konečný účet rozvahový

583 - Účet zisků a ztrát

59 - Hospodářský výsledek ve schvalovacím řízení

590 - Hospodářský výsledek ve schvalovacím řízení

Účtová třída 6 - Náklady

61 - Náklady na finanční činnosti

611 - Náklady na pokladniční a mezibankovní operace

612 - Náklady na operace s klienty

613 - Náklady na leasing

614 - Náklady na emitované dluhopisy

615 - Náklady na operace s cennými papíry

616 - Náklady na devizové operace

617 - Náklady na ostatní operace

63 - Všeobecné provozní náklady

631 - Náklady na zaměstnance

632 - Sociální náklady

635 - Daně a poplatky

636 - nakupované výkony

637 - Odpisy hmotného majetku

638 - Odpisy nehmotného majetku

65 - Tvorba rezerv a opravných položek

651 - Tvorba opravných položek

652 - Tvorba rezerv osvobozených od daně

653 - Tvorba ostatních rezerv

66 - Ostatní provozní náklady

661 - Odepsané pohledávky za bankami

662 - Odepsané pohledávky za klienty

665 - Náklady z převodu majetkových účastí

666 - Náklady z převodu ostatního majetku

667 - Jiné provozní náklady

67 - Mimořádné náklady

671 - Mimořádné náklady

68 - Daň z příjmů

681 - Daň z příjmů z běžné činnosti - splatná

682 - Daň z příjmů z běžné činnosti - odložená

683 - Daň z příjmů z mimořádné činnosti - splatná

684 - Daň z příjmů z mimořádné činnosti - odložená

- 69 - Vnitrobankovní náklady
- 690 - Vnitrobankovní náklady

Účtová třída 7 - Výnosy

71 - Výnosy z finančních činností

- 711 - Výnosy z pokladních a mezibankovních operací
- 712 - Výnosy z operací s klienty
- 713 - Výnosy z leasingu
- 715 - Výnosy z operací s cennými papíry
- 716 - Výnosy z devizových operací
- 717 - Výnosy z ostatních operací

75 - Použití rezerv a opravných položek

- 751 - Použití rezerv a opravných položek
- 752 - Použití rezerv osvobozených od daně
- 753 - Použití ostatních rezerv

76 - Ostatní provozní výnosy

- 761 - Výnosy z odepsaných pohledávek za bankami
- 762 - Výnosy z odepsaných pohledávek za klienty
- 765 - Výnosy z převodu majetkových účastí
- 766 - Výnosy z převodu ostatního majetku
- 767 - Jiné provozní výnosy

77 - Mimořádné výnosy

- 771 - Mimořádné výnosy

79 - Vnitrobankovní výnosy

- 790 - Vnitrobankovní výnosy

Účtová třída 9 - Podrozvahové účty

91 - Záruky poskytnuté ve prospěch nebo z příkazu bank

- 912 - Dohody o refinancování vystavené ve prospěch nebo z příkazu bank
- 913 - Kauce, směnečná ručení, rubopisy, akceptace a jiné záruky vystavené ve prospěch nebo příkazu bank

92 - Záruky přijaté od jiných bank

- 922 - Dohody o refinancování přijaté od jiných bank
- 923 - Kauce, směnečná ručení, rubopisy, akceptace a jiné záruky přijaté od jiných bank

93 - Devizové operace

- 941 - Devizové operace za hotové
- 942 - Pohledávky a závazky z devizových operací
- 943 - termínované devizové operace

95 - Operace s termínovanými finančními operacemi

- 951 - operace při použití úrokové sazby

- 954 - Operace s kurzovými nástroji
- 957 - Ostatní operace

96 - Záruky poskytnuté státem a jinými subjekty

- 961 - Záruky poskytnuté státem
- 964 - Záruky poskytnuté státem jinými subjekty

97 - Závazky a pohledávky z efektivních hodnot

- 971 - Závazky z leasingu
- 972 - Hodnoty dané jako záruka
- 973 - Cenné papíry k převzetí
- 974 - Cenné papíry k dodání
- 975 - Různé závazky
- 976 - Hodnoty přijaté jako záruky
- 977 - Cenné papíry s opcí
- 978 - Pohledávky z leasingu

98 - Hodnoty v úschovně

- 982 - Hodnoty převzaté do úschovny
- 983 - Hodnoty banky předané jinam do úschovny
- 985 - Zásoba hodnot v evidenci
- 986 - Hodnoty převzaté do správy

99 - Evidenční účty

- 997 - Jiné hodnoty v evidenci
- 999 - Evidenční účty

PŘÍLOHA Č. 8

ÚČTOVÁ OSNOVA PRO PODNIKATELE

Účtová třída 0 - *Investiční majetek*

01 - Nehmotný investiční majetek

010 - NIM

011 - Zřizovací výdaje

012 - Nehmotné výsledky výzkumné a odborné činnosti

013 - Software

014 - Ocenitelná práva

018 - DNIM

019 - Ostatní NIM

02 - Hmotný investiční majetek - odpisovaný

021 - Budovy, stavby

022 - Samostatné movité věci a soubory movitých věcí

025 - Pěstitelské celky trvalých porostů

026 - Základní stádo a tažná zvířata

028 - DNIM

029 - Ostatní HIM

03 - Hmotný investiční majetek - neodpisovaný

031 - Pozemky

032 - Umělecká díla a sbírky

04 - Pořízení nehmotných a hmotných investic

040 - Pořízení NHI

041 - Pořízení NI

042 - Pořízení HI

05 - Poskytnuté zálohy na nehmotný a hmotný IM

050 - Poskytnuté zálohy na NHIM

051 - Poskytnuté zálohy na NIM

052 - Poskytnuté zálohy na HIM

06 - Finanční investice

061 - Podílové cenné papíry a vklady v podnicích s rozhodujícím vlivem

062 - Podílové cenné papíry v podnicích s podstatným vlivem

063 - Ostatní investiční cenné papíry a vklady

066 - Půjčky podnikům ve skupině

067 - Ostatní půjčky

069 - Ostatní FI

07 - Oprávky k NIM

070 - Oprávky k NIM

071 - Oprávky ke zřizovacím výdajům

072 - Oprávky k nehmotným výsledkům výzkumné činnosti

073 - Oprávky k softwaru

074 - Oprávky k ocenitelným právům

078 - Oprávky k DNIM

079 - Oprávky k ostatnímu NIM

08 - Oprávky k HIM

081 - Oprávky k budovám, halám a stavbám

082 - Oprávky k samostatným movitým věcem a souborům movitých věcí

085 - Oprávky k pěstitelským celkům trvalých porostů

086 - Oprávky k základnímu stádu a tažným zvířatům

088 - Oprávky k DHIM

089 - Oprávky k ostatnímu HIM

09 - Opravné položky k IM

091 - Opravná položka k NIM

092 - Opravná položka k HIM

093 - Opravná položka k nedokončeným NI

094 - Opravná položka k nedokončeným HI

095 - Opravná položka k poskytnutým zálohám

097 - Opravná položka k nabytému majetku

098 - Oprávky k opravné položce k nabytému majetku

Účtová třída 1 - *Zásoby*

11 - Materiál

111 - Pořízení materiálu

112 - Materiál na skladě

119 - Materiál na cestě

12 - Zásoby vlastní výroby

121 - Nedokončená výroba

122 - Polotovary vlastní výroby

123 - Výrobky

124 - Zvířata

13 - Zboží

- 131 - Pořízení zboží
- 132 - Zboží na skladě
- 139 - Zboží na cestě

19 - Opravné položky k zásobám

- 191 - Opravná položka k materiálu
- 192 - Opravná položka k nedokončené výrobě
- 193 - Opravná položka k polotovarům vlastní výroby
- 194 - Opravná položka k výrobkům
- 195 - Opravná položka ke zvířatům
- 196 - Opravná položka ke zboží

Účtová třída 2 - Finanční účty

21 - Peníze

- 210 - Peníze
- 211 - Pokladna
- 213 - Ceniny

22 - Účty v bankách

- 221 - Bankovní účty
- 222 - Bankovní účty klientů

23 - Běžné bankovní úvěry

- 231 - Krátkodobé BÚ
- 232 - Eskontní úvěry

24 - Jiné krátkodobé finanční výpomoci

- 241 - Emitované krátkodobé dluhopisy
- 249 - Ostatní krátkodobé finanční výpomoci

25 - Krátkodobý FM

- 251 - Majetkové cenné papíry
- 252 - Vlastní akcie
- 253 - Dlužné cenné papíry
- 255 - Vlastní dluhopisy

- 26 - Převody mezi finančními účty
- 261 - Peníze na cestě

29 - Opravné položky ke krátkodobému FM

- 291 - Opr. položka k majetkovým cenným papírům
- 293 - Opr. položka k dlužným cenným papírům

Účtová třída 3 - Zúčtovací vztahy

- 31 - Pohledávky

- 311 - Odběratelé
- 312 - Směnky k inkasu
- 313 - Pohledávky za eskontované c.p.
- 314 - Poskytnuté provozní zálohy
- 315 - Ostatní pohledávky

32 - Závazky

- 321 - Dodavatelé
- 322 - Směnky k úhradě
- 324 - Přijaté zálohy
- 325 - Ostatní závazky
- 326 - Závazky vůči klientům
- 327 - Závazky vůči trhům

- 33 - Zúčtování se zaměstnanci
- 331 - Zaměstnanci

- 333 - Ostatní závazky vůči zaměstnancům
- 335 - Pohledávky za zaměstnance
- 336 - Zúčtování s institucemi SP a ZP

34 - Zúčtování daní a dotací

- 341 - Daň z příjmu
- 342 - Ostatní přímé daně
- 343 - DPH
- 345 - Ostatní daně s poplatky
- 346 - Dotace ze státního rozpočtu
- 347 - Ostatní dotace

- 35 - Pohledávky ke společníkům a sdružení
- 351 - Pohledávky k podnikům ve skupině

- 353 - Pohl. za upsané vlastní jmění
- 354 - Pohl. za společníky při úhradě ztráty
- 355 - Ostatní pohledávky za společníky
- 358 - Pohl. k účastníkům sdružení

36 - Závazky ke společníkům sdružení

- 361 - Závazky k podnikům ve skupině
- 364 - Závazky ke společníkům při rozdělování zisku
- 365 - Ostatní závazky ke společníkům
- 366 - závazky ke společníkům členům družstva ze závislé činnosti
- 367 - Závazky z upsaných nesplacených c.p. a vkladů
- 368 - Závazky k účastníkům sdružení

37 - Jiné pohledávky a závazky

- 371 - Odložená daňové pohl. a závazek
- 375 - Pohledávky z emitovaných dluhopisů
- 377 - Zúčtování obchodů
- 378 - Jiné pohledávky
- 379 - Jiné závazky

38 - Přechodné účty aktiv a pasiv

- 381 - Náklady příštích období
- 382 - Komplexní NPO
- 383 - Výdaje příštích období
- 384 - Výnosy příštích období
- 385 - Příjmy příštích období
- 386 - Kurzové rozdíly aktivní
- 387 - Kurzové rozdíly pasivní
- 388 - Dohadné účty aktivní
- 389 - Dohadné účty pasivní

39 - Opravná položka k zúčtovacím vztahům

- 391 - Opr. položka k pohledávkám
- 395 - Vnitřní zúčtování
- 398 - Spojovací účet při sdružení

Účtová třída 4 - Kapitálové účty a dlouhodobé závazky

41 - Základní jmění a kapitálové fondy

- 411 - ZJ
- 412 - Emisní ážio
- 413 - Ostatní kapitálové fondy
- 414 - Oceňovací rozdíly z přecenění majetku
- 415 - Oceňovací rozdíly z kapitálových účastí

42 - Fondy ze zisku a převedené hosp. výsledky

- 421 - Zákonný RF
- 422 - Nedělitelný fond
- 423 - Statutární fondy
- 427 - Ostatní fondy
- 428 - Nerozdělený zisk minulých let
- 429 - Nerozdělená ztráta minulých let

43 - HV

431 - HV ve schvalovacím řízení

45 - Rezervy

- 451 - Rezervy zákonné
- 454 - Rezerva na Kurzové ztráty
- 459 - Ostatní rezervy

46 - Bankovní úvěry

461 - BÚ

47 - Dlouhodobé závazky

- 471 - Dlouhodobé závazky k podnikům ve skupině
- 473 - Emitované dluhopisy
- 474 - Závazky z pronájmu
- 475 - Dlouhodobé přijaté zálohy
- 478 - Dlouhodobé směnky k úhradě
- 479 - Ostatní dlouhodobé závazky

49 - Individuální podnikatel

491 - Účet indiv. podnikatele

Účtová třída 5 - Náklady

50 - Spotřebované nákupy

- 500 - Spotřebované nákupy
- 501 - Spotřeba materiálu
- 502 - Spotřeba energie
- 503 - Spotřeba ost. neskladovat. položek
- 504 - Prodané zboží

51 - Služby

- 510 - Služby
- 511 - Opravy a udržování
- 512 - Cestovné
- 513 - Náklady na reprezentaci
- 518 - Ostatní služby

52 - Osobní náklady

- 520 - Osobní náklady
- 521 - Mzdové náklady
- 522 - Příjmy společníků a členů družstva
- 523 - Odměny členům orgánů společnosti a družstva
- 524 - Zákonné SP
- 525 - Ostatní SP
- 526 - Sociální náklady individuál. podnikatele
- 527 - Zákonné sociální náklady

53 - Daně a poplatky

- 530 - Daně a poplatky
- 531 - Silniční daň
- 532 - Daň z nemovitosti
- 538 - Ostatní daně a poplatky

54 - Jiné provozní náklady

- 540 - Jiné provozní náklady
- 541 - Zůstatková cena prodaného NHIM
- 542 - Prodaný materiál
- 543 - Dary
- 544 - Smluvní pokuty penále
- 546 - Odpis pohledávky
- 528 - Ostatní soc. náklady
- 548 - Ostatní provozní náklady

55 - Odpisy, rezervy a opr. položka provoz. nákladů

- 551 - Odpisy NHIM
- 552 - Tvorba zákonných rezerv
- 554 - Tvorba ostatních rezerv
- 555 - Zúčtování komplexních NPO
- 557 - Zúčtování oprávk k opravné položce k nabytému majetku

558 - Tvorba zákonných opr. položek
559 - Tvorba opr. položek

56 - Finanční náklady

560 - Finanční náklady
561 - Prodané cenné papíry a vklady
562 - úroky
563 - Kurzové ztráty
568 - Ostatní finanční náklady

58 - Mimořádné náklady

580 - Mimořádné náklady
581 - Náklady ne změnu metody
582 - Manka a škody
584 - Tvorba rezerv
588 - Ost. mimořádné náklady
589 - Tvorba opr. položek

59 - Daně z příjmů a převodové účty

591 - Daň z příjmů z běžné činnosti - splatná
592 - Daň z P - odložená
593 - Daň z P z mimořádné činnosti - splatná
594 - Daň z P z mimořádné činnosti - odložená
595 - Dodatečné odvody daně z P
596 - Převod podílu na HV společníkům
597 - Převody provozních nákladů
598 - Převody finančních nákladů

Účtová třída 6 - Výnosy

60 - Tržby za vlastní výkony a zboží

600 - Tržby za vlastní výkony a zboží
601 - Tržby za vlastní výrobky
602 - Tržby z prodeje služeb
604 - Tržby za zboží

61 - Změny stavu vnitropodnikových zásob

610 - Změny stavu VP zásob
611 - Změna stavu nedok. výroby
612 - Změna stavu polotovarů
613 - Změna stavu výrobků
614 - Změna stavu zvířat

62 - Aktivace

620 - Aktivace
621 - Aktivace materiálu a zboží
622 - Aktivace VP služeb
623 - Aktivace NIM
624 - Aktivace HIM

64 - Jiné provozní výnosy
640 - Jiné provozní výnosy
641 - Tržby z prodeje NHIM

642 - Tržby z prodeje materiálu
644 - Smluvní pokuty a úroky z prodlení
646 - Výnosy z odepsaných pohledávek
648 - Ostatní provozní výnosy
65 - Zúčtování rezervy a opr. položek provozních výnosů

652 - Zúčtování zákonných rezerv
654 - Zúčtování ostatních rezerv
655 - Zúčtování komplexních NPO
657 - Zúčtování oprávek k opr. položce k nabytému majetku
658 - Zúčtování zákonných opr. položek
659 - Zúčtování opr. položek

66 - Finanční výnosy

660 - Finanční výnosy
662 - Úroky
663 - Kurzové zisky
665 - Výnosy z finančních investic
666 - Výnosy z krátkodobého FM
668 - Ostatní finanční výnosy

67 - Zúčtování rezerv a opr. položek fin. výnosů

674 - Zúčtování rezerv
679 - Zúčtování opr. položek

68 - Mimořádné výnosy

680 - Mimořádné výnosy
681 - Výnosy za změny metody
684 - Zúčtování rezerv
688 - Ostatní mimořádné výnosy
689 - Zúčtování opr. položek

69 - Převodové účty

697 - Převod provozních výnosů
698 - Převod finančních výnosů

Účtová třída 7 - Závěrkové a podrozvahové účty

70 - Účty rozvažné

701 - Počáteční účet rozvažný
702 - Konečný účet rozvažný

71 - Účty zisků a ztrát
710 - Účet zisků a ztrát

75 až 79 podrozvahové účty

Účtová třída 8 a 9 - Vnitropodnikové účetnictví